МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
СВЕТ арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грознески городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 89 (2714)
КIиранди
4
ноябрь
1962 шу
Мах 2 кеп.

Сийле а хоастам а хилба лаьттанцареи хьайбашкареи йоа-ха продукташ паччахьалкхенга йохкара планаш кхоачаш а тIех-кхоачаш а яьча юрта боахама къахьегамхой!

(КПСС ЦК ТIАХЬЕХАМЦАРА)

Хьайбаш леладераш, 1962 шера 65 эзар тонн шура йоаккхаргья вай!

☆☆☆ ☆☆☆

Хьалха хинна сий юха даккха деза!

Сунженски района Кирова цIерахча колхоза шурий-товарни ферма. Ферма аьлча а кIезига да цох-м, из ший тайпара хьайбаш леладерий юрт я. Республике дикагIчарех лоархIаш яр из ферма, бовзаш бар цигар дояркаш.

— ЦIи хеза ферма яр тха яр, — йоах доярка Куницкая Аннас. 1960 шера доахан хIанзчул дуккха кIезигагIа доллашехьа а ерригача ферме юкъера лаьрхIача денни-буси 5 тонн совгIа шура йоаккхар. ХIанз 1,5 тонн мара яккхац. Из а наггахьа мара хилац.

Из ишта хилар бахьанаш тайп-тайпара дувц колхоза кулгалхоша. Партийни организаце секретара нов. Федотова йоах (дукха ха йоаццаш цу ферма заведующелла болх беш хиннав из): «Чот йоацаш хувцалу фермера болхлой, къаьстта дояркаш. Из гIулакх бахьан деце, сона-м хац кхы фуд».

Харц лец Федотов. Укх шера 64 доярка хувцаеннай ферме, хIанз пхелагIа заведующи венав. Цу «ха яккха ухача наха» чIоагIа зе ду балха.

ХIана ух фермера нах дIа? Из хаттар дир оаха колхоза председателага нов. Наумовга.

— Тхона гаьна доаццаш мехкдаьтта доаккха моттиг я, — йоах цо. — Цига дика алапеш да яхаш дIаух-кх фермай болхлой.

— Из корта боацаш къамаьл да. ХьалхагIа хIана ихабац уж?

Во лел ферма болх. Ди тIехьа кIезиг лу шура. КIезига дIалу из паччахьалкхенна а. План хIанз а кхоачашъе дага яц. 10 бутт чакхбаьннаб. Задахех 90000 центнер шура дIаяла езача метте 60000 гаргга мара дIаеннаяц.

— Доакъар тоъаций шоана? — хет оаха дояркашка.

— Укх шера санна дика а дукха а доакъар хиннадац тха ферме, — йоах массане а цхьатарра; шортта силос, барда, свекла я.

ШоллагIа шу да ферме электрически хьисапе доахан детта агрегат оттаяь. Цхьан корпусе лелабу 120 етт мара кулг-кара беттац.

Хьожаргда вай доахан мишта детт. Клетка чу хьачубоал етт. ХIара тIарах хьалтIадол цхьацца пела. Доахан цхьан метте совцац, цхьадола пелаш доккхий а долаш Iолег. ГIанд кIала увттаду доярка Ковалева Марияс. ЛерттIа шура хьаозац насосо. Пелаех фо чуух. Шура дIауха турбалгиш ехай, царех а дукха Iургаш доахк. Еррига шура хьа а ца луш клеткачура арабоал етт. Иштта дийтта доал доахан.

— Аппаратаца дийттачул тIехьагIа кулг-кара юха хIана деттац доахан?

— Кхуврыгдий са цхьан шин сахьата 60—80 етт бетта, — йоах Марияс. Аппарат тоае еза, резина хувца еза. МассагIа болх ба бе безаш!

Доахан деттача хинначоа зе ца луш диса йиш яц уж хIанз а аппаратаца деттийта ца Iамаьлга, пелаш Iолегаш а турбаех Iоухаш а дукха шура йовлга. Къаьстта ала деза пелаех. Массе а цхьатарра да уж. Бакъда доахан тайп-тайпара да. ЦаI дегIа тенна, шим боккха болаш, шоллагIа бар дегIа ийша хул. ТIаккха мадезза хилац пелаш. Цудухьа йоаггIача тайпара шура Iояккхац доахангара. Ха дIа ме йода локъаю шура.

Юххьанца аппарат болх бе йолаеннача хана дика лелар тха гIулакх. Пелашка хьежжа къоастадаьдар доахан, вожаш кулг-кара деттар. Цудухьа доахана шура дукхагIа лора. ХIанз Iаттагара 2,5 килограмм мара яккхац, — йоах учетчика Каланай Афанасе.

Сунженски района дукхагIа йолча колхозий фермашка доахан кхозза детта болабеннаб. Масала, «Победа» яхача колхозе дийнахь кхозза доахан деттарах дукха шура тIакхийттай. Бакъда, Кирова цIерахча колхозе хIанз а шозза детт уж.

Йоккха партийни организаци я вай лакхехьа йийцача ферме (секретарь нов. Федотов). Торонаш а йоккхий я ферма. Коммунистийи ферма ерригача коллективеи сийлахь декхар да царех бизза пайда эцилга. ХIанз санна болх бе мегаргбац. Хьалха хинна сий юха даккха деза!

М. ХАНОЕВ.

ИШТТА ДАЦ ДОАЛ

Укх шера 21500 центнер шуреи 1500 центнер дулхи паччахьалкхенга дохка аьнна декхар тIаийцадар Шаьла района «Джалка» яхача совхозерча хьайбаш леладераша. Мишта кхоачашду цар из декхар? Цифрашка хьежача гуш да из гIулакх во лелилга: укх шера совхозо дIаеннай 14710 центнер совгIа шуреи 487 центнер дулхи. Къаьстта во латт паччахьалкхенга шура йоххара план кхоачашъелга. Керттера бахьан да доахан во кхабар а царна лерттIа гIулакх ца дар а.

Ахкан замалахь детташ дола доахан массехказза цкъа чусоцадаь кхоабаш, цкъа даьгIенашка дажа кхувлаш леладаьд совхоза директора нов. Зебировеи керттерча зоотехника Мутушевеи указанех. Из бахьан долаш, яккха йиш йола шура дукха йисай доахангара Iо ца йоаккхаш, хIана аьлча кхабара гIулакх царна массаза хувц дикка шура кIезигъю доахана. ХIанз а бокъонца чусоцадаь кхоабаш дац фермашка доахан. Хьожаргда вай, масала, нов. Эльдаров управляющи волча шурий-товарни фермага.

Укх тIеххьарча хана 200 килограмм кIезигъеннай ферме йоаккха шура, хIаьта цунга хьежжа кIезигагIа дIаеннай из паччахьалкхенна а.

— Во кхоабандаь кIезигъяьй доахана шура,—йоах дояркаша. Бакълув уж. БIарччача денна шозза мара жом ца луш, гIадам тIа латт доахан. Из да цар дийнахьа дуа доакъар. Силос, свекла, моака телац царна.

Шура кIезиглуш хиларах шозза мара деттац хIанз доахан, хIаьта цу гIулакхо а, ший аргIанна, дикка кIезигъю шура!

Совхозеи отделенейи кулгалхой башха сагота боацачарна тара ба, доахан кхоабилга вIаштIехьа ца даккхарах цар дIахо а шура кIезигьяра. Из къаьстта новкъа да шура дукхагIа яккхара эша торонаш цига йолаш хиларах. Хьогге а денз доаханна тела мегаргйолаш силос я отделене, ханнахьа тIакхахьа йиш йолаш да моака. ХIаьта тIахьежжа дийнахьа шозза дийхка а ца Iеш, боаррамагIа кхозза дехка деза доакъар.

Уж тайпа кхоачамбоацараш дукха да вокх фермашка а.

Иштта доал де йиш яц хьайбай боахама.

О. КОДЗОЕВ,
тха кор.

ХIАНА ТIЕХЬАЮС ФЕРМА

«Сона-м хац план мелий». Тамашийна дале а из тхога аьлар Наьсарен района Экажкъонгий-Юртарча шурий ферма заведующе нов. Сапралиева. Цунна хацар укх шера паччахьалкхенна планах мел шура дIаяла еза. Иштта «доал ду-кх» Сапралиева фермана. Цунах хьабаьнна «пайда» бувцаргба вай...

...Iалаьмате во лел фермерча хьайбаш леладерий болх. ДукхагIа луча Iатто а шиъ—шиъ ах килограмм мара шура лац. Лекъа дала доахк доахан. Лоацца аьлча, да веларгволаш дац фермера гIулакхаш.

— Шортта тайп-тайпара доакъар даларе-м... — доккха са доах ферма кулгалхоша. Цхьадолчоа бакълув уж. Укхаза деттача доаханна шортта моака, жом, концентраташ яц.

Мишта пайда эц долаш долча доакъарах? Дукха ха я ферме 220 тонн свекла ена. ДIаоттае моттиг йоллаше а ара латт из. ДогIа а маьлха а кIал латта свекла мIаьдъеннай, талха йолаеннай. Когаш тIабетташ доахана бIехъю. Иштта доаханна «мустдаь» латт чаи аьлеи аргIаш. Царна гонахьа карт яц.

Свеклацеи талха йолаеннача силосацеи кхоаб детта доахан. ХIама дацар из доакъар а хьайбаша чам болаш дуаргдолаши диззалцеи дIалоре. Ферма тIа силос хьатIаозаш цхьа говр-ворда мара дац. Массане а кхетадергда ши бIаь бежана маца из хьаена яргья. Цудухьа шо-шоай групперча доаханна доакъар Iалашде оарцагIйоал хIара доярка. Фу ду цар? 50—60 метр гаьна боаллача силос чу йолча кIоагачура халатий миIингашка чу а ехкаш хьакхухь силос.

— Хьажал иштта тхоай халаташ дохадаьд-кх оаха, — яхаш цхьатарра Iокад дояркаш.

Дукха кхоачамбоацараш да ферме. Оаха дувцаргдац балха эггар дукхагIа Iаткъараш, эггара сихагIа дIадаха дезараш мара. Iалаьмате хала да дийнахь массехк бIаь килограмм IотоIаяь йоалла силос кулгашца хьаяккха. Ферме дац эггара аттагIа дола шодаш, корзинкаш. Кхоачам хиллал яц ведараш. ЦаIаш доахан дийтта баллалца очередах латта беза вокх дояркай. Из бахьан долаш цхьан хана доахан дийтта даха вIаштIехьдалац. Тамашеций из санна дола хIама Iалашде кулгалхой оарцагI ца балар. Нагахьа санна «Назрановский» совхоза, Сунженски территориально-производственни управлене кулгалхой, специалисташ цу ферме каст-каста хуларе царна бIарга ца гуш а ца ховш а хила йиш йолаш хIама дац из. ЛадувгIаргда вай ферма заведующе нов. Сапралиева дувцачунга. Эггара хьалха цу гIулакха тохавала, шийна дезар хьадеха декхарийла из ва.

— Фу дергда аз, кулгаш дIа-м кхачац, — йоах ферма заведующе.

Ферме хIанз а тIехь чуоттадаь кхабац доахан. Яа хIама йоацача хьажкIий ардашка доажаду уж.

Хьайбаш леладерий балха чIоагIа новкъарле ю цхьаькха хIамо а. Ла мегаргдоацаш во лелаю учет. БIаргчача ферме саг кораванзар планах паччахьалкхенна мел шура дIаяла еза ховш. Цхьаккха доярка яц укх шера ше мел шура яьккхай ховш. Дукха ха ейр укх тIеххьарча пхе диинахьа яьккха шура мел я ха дух тIа дала ца могаш. Юххера а лаборанта блокнот тIара корайир езаш хинна цифра.

Iа тIакхаьча дала доал. Хьогге а кийчъяьяьнна хила езаш яр хьайбаш Iангара доахаргдола помещенеш.

— Дукха хIама ца эшаш йистеяьннай ремонт-м, — шек воаццаш йоах ферма заведующе. Из бакъдац! Де дезаш хIанз а дукха да. Тховнаш тоаде деза, кораште кизгаш техадац. ХIанз а хьалъе йолаяьяц кагийча Iаьсашта шура йIоахъю пишк. Шийла шура мелаю Iаьсий цамогаш хул.

Къаьстта дувца безам ба тха ферме лелабеча политико-массови балхах. Ферме шоана бIаргагургдац хьалтеха доалла цхьа плакат, лозунг, дикагIча дояркай хьокхамаш. Дояркаша салоIача цIагIа латт «Родина» яха радиоприемник. Из болх беш хинна дага а дагIац. Укхаза шоана гургдац керда газет, журнал. Саг вац хьайбаш леладерашца беседаш еш, лекцеш ешаш. Царна вовзац шоай агитатор, дага ягIац из ферме хинна ха.

Iахан Наьсарен района, Сунженски территориально-производственни управлене кулгалхошта дика хов Экажкъонгий-Юртара шурий ферма цIенхаштта тIехьаюсилга, цигара болх во лелилга. Хабарца а доацаш бокъонца долча гIулакхашца вIаштIехьдаккха деза боахама кулгал делга. ХIанз эггара лоархIамегIа да детта доахан махулла дикагIа кхабар, хьайбаш леладерий йоакхо яр. ХIара доярка, хIара болхло, ферма еррига коллектив оарцагIъяккха еза хьалхашка латта декхараш кхоачашдара:

«Сердало» газета рейдови бригада:
С. АСМАЕВА, ферма деярка.
А. ШАДЫЖЕВ, ВЛКСМ райкома инструктор.
Н. ПАШЕННЫХ, КПСС райкома партпросвещене кабинета заведующи.
М. ЗАНГИЕВ, «Сердало» газета собкор.

Декхараш кхоачашдаьд

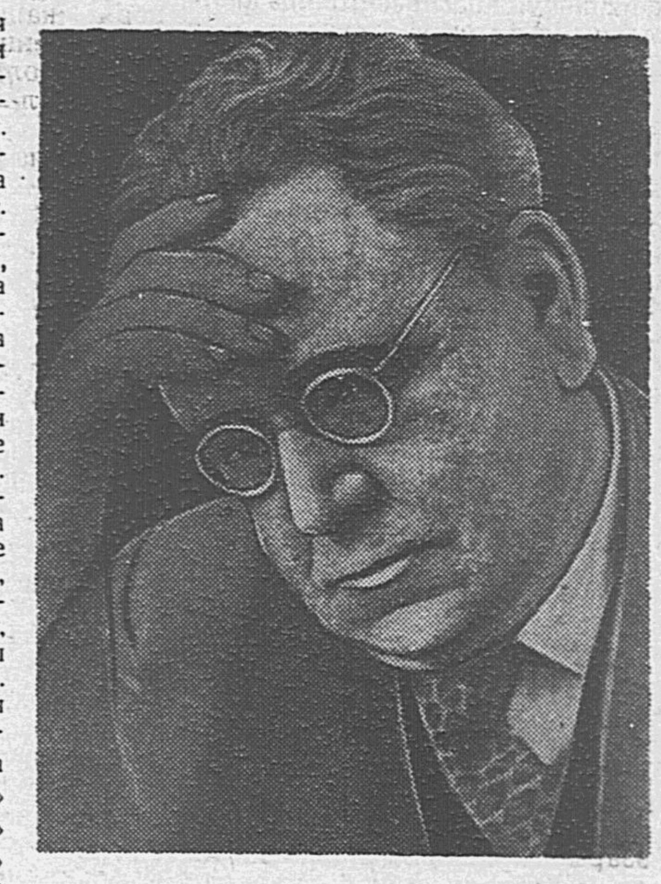
Сийлахь-боккхача Октябра шовзткъеи пхиъ шу дизара сийна тIаийца деррига социалистически декхараш кхоачашдаьд Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода нов. Зеленко кулгалдеча коллективо. ХьалхагIа арахеца лийрхIачул дуккха дукхагIа арахийцад машиний моторашта эша доагор.

ДIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьегама толамаш дахар духьа хIанззе еррига оборудовани Iана замалахь болх бергболаш кийчъяьй. Установка массайолча задвижкашта ремонт яь яьннай. Хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб операторош нн. Ноздренко, Болдасов, Золотарев; оператора гIонча Семенова, иштта кхыбараш а.

Итт бетта план сийленца кхоачашъяьй парафин арахецаш йолча ялхлагIча установкерча болхлоша. Иштта дикача толамашца Сийлахь-боккхача Октябра цIейна накъа йоагIа пхелагIча установка коллектив а.

К. БАШИРОВ.

С. Я. МАРШАК

Самуил Яковлевич Маршак — советски литература цIи хезача деятелех цаI. Тахан 75 шу дуз цун. Из ва боккхача а кагийча а дешархошта дукха везавенна поэт. Горькецеи, Макаренкоцеи, Чуковскецеи, Гайдарацеи цхьана советски берийи кагирхойи литература хьа а даьд, вай общественеи коммунистически кхетам балараи эшараш кхоачашде дIа а оттадаьд цо. Эггара хьалха берашта дIаденнад «дикача Маршака», Маяковске цох яьххача тайпара, ший дIайха дог, художественни говзал, вIалла а кIезиглуш йоаца кIоарга уйлаш. Шерра йовзаш я цун стихаш, фаьлгаш, поэмаш, бераштa йола пьесаш: «Яьнна цIи» (1923), «Багаж» (1926), «Почта» (1927), «Днепрацара тIом» (1931), «Мистер Твистер» (1933), «А-гара Я-га кхаччалца баь сакъердаме никъ» (1952), иштта кхыяраш. Маршака произведенеша хьалха а хIанз а дуккха советски бераш Iомаду доккхеи шереи дуне бIаргаго, из довза, саг а цун хIама хьакхоллаш бола къахьегам а бовза, шоай социалистически Даьхе а къахьегама халкъ а деза. Маршак ва кIоарга уйла йола лирик, шийна безам тIаозаш вола, хьаькъала а, вахара дега гIозий а, юмора а хьаст из хиларга хьежжа халкъа багахбувцама боккха лоархIам беш вола сказочник-драматург. Писателa йоккхача таланта цхьаькха оагIув сатирагахьа ерзаяь я. Поэто, къаьа хеташ, етта а етт, гуча а боах советски халкъа моастагIий, машареи демократеи моастагIий. Ший дерригача творчески вахаре поэтически переводаш еш хиннав Маршак. Мукъача машарерча къахьегама дега гIози хозали ювцаш вола бокъонца вола советски гумманист тахан а художественни дешаца къовсам лоаттабеш ва машари, демократии, коммунизми бахьан долаш.

Ракета—Марсагахьа

ТАССа ХОАМ

Космически аренаш а маьлха система планеташ а тахкара йолча программах лаьрхIача тайпара 1962-ча шера 1-ча ноябре Советски Союзе космически ракета яхийтай Марс яхача планета оагIонгахьа.

Цу тайпара ракета яхийтар духхьашха даьда.

Тоаяь йолча ракета-носителa тIеххьарча лагIо юкъерча орбите яьккхар Лаьттан еза искусственни спутник, цун борта тIара Марс яхача планетагахьарча болама траекторе тIа хийцар космически ракета.

Космически ракета борта тIа оттаяьй 893,5 килограмм дозал а долаш йола «Марс-1» яхача планеташта юкъера автоматически станци. Марс яхача планетага дIакхачалехьа йодаш ворхI бутт совгIа ха йоаккхаргья автоматически станце.

«Марс-1» яха автоматически станци яхийтара керттера декхараш да:

Марс яхача планетага йодача дуккхача хана космически аренашка тохкамаш делга;

планеташта юкъе космически радиобувзам оттабелга;

Марс яхача планета сурташ доахилгеи даьха даьнна Марса тIехен сурташ тIаккха радиоканалашка гIолла Лаьтта Iолулгеи.

Яхийтара программага а лаьттара телача радиокомандашка а хьежжа, болх бе автоматически дIайолайолийт телеметрически, бустамаш доаха Iилман аппаратура.

Автоматически станци мишта йода хьежилга, цун траекторе параметраш къоастаелга, Iилман информаци Лаьтта хьаэцилга ду лаьрххIа цу гIулакха йолча бустамаш доахача комплексаи гаьнарча космически радиобувзамий центрон.

Координационно-вычислительни центро бустамий хоамашта яьча обработках юххьанца гучадаьннараша хьахьокх «Марс-1» яха автоматически станци лийрхIача траекторена гаьна ца йоалаш йодилга. 2-ча ноябре московски ханах 10 сахьат даьлча лаьттан тIехен 37 градус малхбузехьен долготаи 48 градус къилбаседехьен широтаи вIашагIкхетача тIехь лаьттанна 237 эзар километр гаьна хургья станци.

«Марс-1» яхача автоматически станце борта тIа оттаяь еррига аппаратура лерттIа болх беш я.

Космически аренаши маьлха система планеташи Iомаелга дIахо дахьара этап я «Марс-1» яха планеташта юкъера автоматически станци яхийтар.

Милице болхлой керда кадраш кийчъеш я РСФСР общественни порядок лораяра Министерства милице Московски специальни юкъера школа. Вай мехка тайп-тайпарча районашка дика камаьхал а йоалаш балхаш деш ба школа йистеяьккхараш.

СУРТА ТIА: криминалистика хьехаш йола капитан И. Л. Корнеева курсанташка Н. Н. Котковгеи (аьрдехьа) Г. М. Романовгеи дIабовзийташ йоал оперативни тIорме чулоацам.

С. Преображенскеи
Б. Трепетовеи сурт.
ТАСС фотохроника.

Советски милици

СОВЕТСКИ МИЛИЦЕ ДЕНГА

Шерра коммунизм хьалъе йолаеннай советски общество. Шоай деррига хьинар тIа а дахийта керда общество хьалъеш боахкача миллионаш болча советски наьха йоккха программа, сийлахь гIулакх да КПСС XXII-ча съезда исторически решенеш.

КПСС Программа тIа декхар оттадаьд къахьегамхошта коммунистически кхетам балара, паччахьалкхенна доал деча уж юкъеозара, моллагIча тайпара а правопорядок телхаелга дIадаккхара. Из декхар айхха дувзаденна да кхыча, коммунизм хьалъяра лоархIамегIарча декхарашца.

Уж декхараш кхоачашдеча, Советски паччахьалкхен вокх органашеи общественностои санна лоархIаме дакъа лоац общественни порядок лораеча Министерства органаша, къаьстта а социалистически общественни правопорядок лораяра даькъе советски общества карара боккха низ болча халкъа милице.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце аланна юкъе хьа а хиннай, турпалерча наькъаца дегIаухаш хьа а енай советски милици.

Бокъонца лархIа а доагIаш из хьахинна ди лоархI В. И. Ленина инициативах Советски правительства тIа а дилла, РСФСР НКВД-с «Болхлой милице хьакъехьара» соцам арабаьккхача 1917 шера 10 ноябрах.

Цу юххьанцарча документа тIа къаьгга хьагуш яр советски милици вIашагIйоллареи цун балхеи керттерча принципех йола ленински идеяш. Iаьдала военнии граждански органаша шерра новкъостал а деш вIашагIъеллар милици.

Советски Iаьдал чIоагIдеча хана дукха болх баьб Болхлой милице мехкара революционни порядок лораеш. ЦIеча Эскара доакъошца цхьана дуккхаза а къовсам лоаттабе бийзар милице революционни порядок оттаяреи хьаллоаттаяреи, советски строя лардаштеи цун правопорядканеи духьал дерзадаь кхерамера уголовни зуламаш юхатохареи хьакъехьара бехктокхаме декхараш кхоачашдар духьа.

Сийлаь-боккха Даьхен тIом лаьттача шерашка Советски Эскаре бигар дуккха милице болхлой, цар дакъа лаьцар фашистски захватчикашта духьала деча тIемашка, истребительни батальонаша шоай тIема декхараш кхоачашдеча. ТIом лаьттача чоалханерча хьалашка мехкара общественни порядок лораелга Iалашдора советски милице.

ХIанзарча хьалашка, парте XXII-ча съезда исторически решенеша дог ураоттадаь дола советски халкъ коммунизм хьалъеча наькъаца тешшаме додаш долча хана, вай милици сийрда бIаргкхоабаш латт зуламерча нахах общественни порядок, социалистически доалахье, граждаий сий а бокъонаш а лораеш.

Партеи правительстваи чIоагIа йоакхо ю милице органий. Дукха ха йоаццаш КПСС ЦК-аи Советски правительствои хьежар советски милице болх тоабара де дезача гIулакхий хьакъехьарча дешага. Бокъонаш телхаерашцеи зуламаш дерашцеи лоаттабу къовсам дIахо чIоагIбелга Iалашде лаьрхIа да уж гIулакхаш.

ХIанз чIоагIъяь я советски милице хьакъехьара керда Положени.

РСФСР МВД керттера декхараш общественни порядок лоаттаелга, зуламашца къовсам лоаттабелга, лийца нах нийсача наькъа тIа боахилга хиларах, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо МВД-ах общественни порядок лораю Министерство яьй.

1962 шера 26 сентябре кепа йоазон тIа арадаьлар «Советски милице Ди» яха цIей хIара шера дездарах дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ. Цу Указах гуш да дерригача халкъо советски милице, хадданза общественни порядок лораеш латтача наьха терко еш хилар. Советски наха дика довз советски милици этта латта бакъахьара гIулакхаш. Халкъа тIалатта буржуазни полици санна а йоацаш, вай советски милици, В. И. Ленина белгалъяьккхача тайпара дерригача халкъа хьашташ кхоачашдеш, цунга этта я.

Советски милице балха чIоагIа мах бир Н. С. Хрущева, комсомола йийттлагIча съездеше къамаьл деш.

«Бокъонца турпалера нах дукха ба вай милице, боккха а, эшаш а, геттара хала а болх ба вай халкъа милице кхоачашбер».

Сийрда оагIонаш кIезига яц советски милице историе чухь. Цун дуккха болхлой, царца вай республика милицен болхлой а,

(ДIахододар 4-ча оагIо тIа).

Къахьегамца коммунистически гIулакхаш хургдолаш кхетам телар

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ КХАЛНАЬХА ПОЛИТГРАМОТА ХЬЕХАЧА КРУЖОКАШКАРЧА ЗАНЯТЕШТА

Айхха шоайла дувзаденна дола кхо декхар — коммунизма материально-техническа база хьаяр, советски нах коммунистически общественни гIулакхех кхебар, керда саг хьалкхевар — тешшаме кхоачаш а деш, шерарча фронтах коммунистически общество хьалъеш доалл советски халкъ. Коммунистически кхетам балара беча берригача балха маIан, дог да къахьегам дукхабезаргболаш нах кхебара дешаш, къахьегамцара, общественни производствацара коммунистически гIулакхаш дегIакхувлар. Кепа тохаш йолча укх материала тIа дувц къахьегамца коммунистически гIулакх хургдолаш нах хьалкхебара дешаш, масала: коммунизм хьалъяра даькъера къахьегама лоархIам, къахьегамца коммунистически гIулакх хургдолаш хьалкхебара дешай чулоацами керттера формаши, къахьегача хана кхетам балар.

I.

Къахьегам — адамаш дахара хиланза даргдоаца керттера хьал. Ф. Энгельса аьннад: «Къахьегам—моллагIа а рузкъа духдувла хьаст, йоах политикаша-экономаша. Бокъонца ба а ба из ишта, цо рузкъа а дийя хьаоттаеш йола материал цунна телача Iалама нийсса». К. Маркса яьхад, къахьегам — рузкъан да, хIаьта лаьтта цун — нана. Хургйолча общества хьакъехьаше дувцаш, цо яьхад, хIара халкъа доал деш хургва цхьа аьла — къахьегам.

Адамий общества деррига истори, хьайбашта юкъера саг хьакъаста волавеннача, гаьнарча ханагара денз, къахьегама истори да. Дуккхача тIехьений къахьегамца дуккхача бIаьш шерашка хьадеш хьадена да хIанз адамий доалахьа мелдола хIама.

Цхьабакъда, бIаьш шерашкеи эзараш шерашкеи наьха шоай лоIаме боацаш хиннаб къахьегам. Дуккхача бIаьшерашка тIалаьттача Iазапа из кIалхарбаккхара сийлахь-йоккха юхь йолаяьй Октябрьски социалистически революце. Цо овлангара денз хийцай къахьегама ший оамал а цунцара общественни хIара сагеи гIулакх а. Боарам боаццаш чIоагIа производительни низаш дегIадахкара торо хилар социализме. Боккха низ ба советски наьха къахьегамах боаллар. Цо Iалашдир вай мехка массанахьа йизза а хоадамболлаш а социализм котъялга.

Коммунизме а хургба къахьегам материальнии духовнии рузкъаш хьакхоллар.

Къахьегам ца хилча общество тоаяла а сага дикадари иразихила а йиш яц. Доккхий декхараш да советски наьха кхоачашде дезараш. «Партеи советски халкъеи керттера экономически декхар сенах латт аьлча, — йоах КПСС Программа тIа, — из латт, ткъаь шера чухь **коммунизма материально-техническа база** хьае езаш хиларах». Из да промышленни продукци яккхара боарам ялхаззачул кIезигагIа боацаши юртбоахама продукци яккхара боарам кхоззеи ахаззечул кIезигагIа боацаши лакхбанза барг ца хилар. Коммунизма материально-техническа база хьаяро дIахо дегIайоалаергья производства процессера общественни оамал. Цунах хургья производственни отношенеш хувцара а социалистически производственни отношенеш коммунистически отношенешка йовлара а лард, цо Iалашдергда производственни низех пайда дукхагIа эцилга.

Доккхий хувцамаш хул къахьегама оамале. Маркса белгалдаьхад, маьхах беш бола болх саго ший лоIамах, дог гIоздаьнна беча ассоциированни балха ший моттиг дIаяла езаш, цунга яргйола а яла йолалуш йола а форма мара яц, хIаьта коммунистически общества лакхехьарча фазе къахьегам алхха вахара эша хIама долчара дIа а баьнна, вахаро ше эггара чIоагIагIа дIадехаш дола хIама а хинна дIаоттаргба, яхаш.

В. И. Ленина, коммунистически общества лакхехьарча фазерча къахьегамах К. Марксеи Ф. Энгельсеи яьхар ларде а лувцаш, вай мехка социализм хьалъяра опыт вIашагIа а етташ, кIоаргга Iилманца бакъбаь къоастам белар коммунистически къахьегама. «Коммунистически къахьегам, — яхаш яздаьд В. И. Ленина «БIаьшерашка лаьтта къаьнадар · дохадаргара къоначун творчествага» яхача статья тIа,— лоаццача а цIенхашттарча а дешаца аьлча, — обществана болча пайданна мах боацаш хьега къа да, цхьабола бехк такхар духьа, цхьайола продукташ хьаэца бокъо яккхар духьа, хьалхагIе оттаьчеи законах лоархIачеи нормаех хьегаш а доацаш, саго ший лоIамах хьегаш дола къа, норма йоацаш хьега къа, пайдан духьа хьегаш доаца къа, массанена болча пайданна къахьега Iамарах хьегаш дола къа а массанена болча пайданна къахьеганза даргдоацилга ховш сакхетамца (Iамарах) хьегаш дола къа а, унахцIенача дегIа эшаш хьегаш дола къа да».

Коммунистически къахьегам массе оагIорахьара зийнаб В. И. Ленина. Цо Iилманца бакъбаь хьахьекхаб коммунистически обществера къахьегама овсарлен хьадда бола лоархIам. «Коммунизм — из я, капиталистическичунца нийсйича, шоай лоIамерча, сакхетамерча, вIашагIкхийттача, толашагIа йолча техниках пайда эцача болхлой лакхехьара къахьегама овсарле».

В. И. Ленина геттара чIоагIа лоархIам баьб кердача тайпара къахьегам вIашагIболлара. Цо яьхад, пролетариато лерхIар а дер а капитализмаца нийсдича, общественни хьисапе къахьегам вIашагIболлара гIулакха толашагIа дола тайпа да. Из да керттера маIан. Из — коммунизма низ духбувла хьаст а из йизза котъяргхилара бола тешам а. Цо тIахьехам баьб керда къахьегама дисциплина вIашагIйоллара, наха юкъерча общественни бувзама керда формаш, нах къахьегама юкъеозаш йола керда формаши приемаши вIашагIйохкара, из бакъахьареи нийсеи парте болх а лоархIаш. Къаьстта чIоагIа теркам тIабохийташ хиннаб цо сага къахьегама кхом бара.

В. И. Ленина теоретически бакъдаь хьахьекхад, коммунизм «духхьал цхьан энтузиазмаца ца а еш, сийлахь-йоккхача революце хьакхеллача, хIаране хьашташца, хIаранена гIойле хиларца, боахама расчетаца хьахиннача энтузиазма новкъосталца хьалъе йиш хилар. Цо цу тайппара кийчъяьй социализм ларде латташ хилча къахьегамцара материальни стимулаш тIатIа дукхагIа дегIаухаргхилар хьахьокхаш йола керттера положенеш. Цо хьийхад къахьегама материальнии моральнии стимулаш цхьана нийса таръелга.

Коммунистически къахьегама хьакъехьара керттера ленински положенеш дIахо дегIайоалаяьй Советски Союза Коммунистически парте Программа тIа. Цу тIа яздаьд, коммунизме общества духьа хьегаш долча къих массанена а вахара эггара чIоагIагIа эшаш дола хIама, динза даргдоацилга бокъонца хайна даьнна хIама хургда, халкъа пайда дукхагIа хургболча тайпара тIадохийтаргда хIаране хьинар, аьнна. Социалистически къахьегам коммунистическичунга баргбола наькъаш белгалдаьд. Цун лард хургья автоматизации комплексни механизации. Технически прогрессо дикка дукхагIа дIадехаргда производства культура лакхъелга, берригача къахьегамхой социальнии общеобразовательнии кийчо дикагIа елга. Керда техника дегIаахарах пайда эцаргба советски сага къахьегама хьалаш овлангара денз хувцара а аттача дахара а, балха ди лоацдара а вахара моттиг тоаяра а, низкъалера физически къахьегам дIабаккхара, хIаьта цул тIехьагIа моллагIа тайпа говзалца боаца къахьегам ца хилийтара а.

Къахьегама овсарлен лоархIама хьакъехьарча ленински положенешка хьежжа, КПСС Программа тIа хьадда декхараш белгалдаьд: ткъаь шера чухь къахьегама овсарле промышленносте лакхлургья йиазза—йиазза ахазза, хIаьта юрта боахаме — пхезза, ялхазза. Къахьегама овсарле лакхъяра чотах 90 процент гаргга дукхагIа йоаккхаргья промышленни продукци, хIаьта юрта боахаме еррига а дукхагIа йоаккхаргья из цун чотах.

КПСС Программа тIа белгалдаьд, коммунистически производство къахьегам дика вIаштIехьбаьккха, цIена чакхбоахаш, дисциплина дика йолаш хила езилга. «Материальни безам тIабахийтара принцип ларде а латташ хила деза коммунизм хьалъелга, яхаш йолча ленински положенегара хьайоагIа парти». Хьийгача къига хьежжа мах телилга къахьегамхошта эша материальнии культурнии хIамаш Iалашдеш бола керттера хьаст а болаш, ше хиннача тайпара дус ткъаь шера чухь. Коммунизмана гарга ме гIорт къахьегамах мах дукхагIа телара нийсса кхы а дуккха йоккхагIа хургья общественни потреблене фондаш. Материальнии моральнии стимулаш нийса цхьана таръелга парте керттера лостам болаш дус коммунизм хьалъеш йоаккхача ерригача хана чухь къахьегамхой балха хьинар дегIадоаладара даькъе.

Къахьегам коммунизме а бокъонца хиланза даргдоацаш дола хIама долаш бус. ХIаравар общественни къахьегаме дакъа лоацаш а общества материальнии духовнии рузкъаш хадданза дегIаухилга Iалашдеш а хургва. Коммунизме къахьеганза даргдац яхилга, ший лоIаме къахьега йиш хургьяц яхилга дац. Ший лоIаме хургда коммунистически къахьегар яхар берригача къахьегамах мукъавоал яхилга дац, из да, цкъа-дале, шоашта совнагIа хIама яккхар духьа къахьегамхошка низагIа болх байтаргбола эксплуататорски классаш хургйоацилга; шозлагIа-дале, цхьана кхийттача къахьегамхой производительни низаш, сага эша тайп-тайпара хIамаш Iалашдарга бодача наькъа тIара духьаленаш дIайоахилга дикка аттача доаккхаш, селлара чIоагIа дегIадаьхкалга; кхозлагIа-дале, коммунистически обществера саг обществана болча пайданна къахьеганза варг ца хилар кхетадеш а цунах бокъонца дог тийша а хулга. Обществана болча пайданна болх бе безилга хойташ дола гIулакх да хIаране къахьегаме дакъа лацанза дарг ца хилар.

Коммунистически къахьегамах йола программни положенеш кхоачашъяр — коммунизм толаме хьалъяра бола тешам.

II.

Саг хьахилара балха хьадда лоархIам болаш хилар къахьегам. Маймалах саг хилара даькъе къахьегама лоархIам ше боашхаш Ф. Энгельса яздаьд: «цхьадолча даькъа ала деза вай: саг ше хьакхеллар къахьегам ба».

В. И. Ленина Iилманца бакъдаь хьахьекхад къахьегамца коммунистически гIулакхаш хургдолча уйланца къахьегамхой хьалкхебанза барг ца хилар. Цо вIашагIтехар къахьегамцарча коммунистически гIулакхий хьалхара зIыргаш, хьахьекхар цу тайпарча къахьегама формаш. «Шерашка а итташ шерашка а болх бергба вай, — яьхад В. И. Ленина,— субботникаш леладар, уж дегIадоаладар, тоадар, оамала юкъедахьар духьа. Коммунистически къахьегам котбаларга кхоачаргда вай». «Московско-Казански машиннаькъа тIа хиннача хьалхарча субботникагара Ерригроссийски субботникага, субботникага — маевкага» яхача статья тIа цо яздаьд: «Вай болх бергба массава а цхьаннена тIехьа, цаI массанена а тIехьа» яха правило, «хIаране шийна дударга хьежжа, хIаранена цунна эшарга хьежжа» яха правило наьха сакхетам чу, оамала юкъе, денна цар леладеча гIулакхашта юкъехкахьар духьа, кIезиг кIезига кхухьаш, цхьабакъда, тIера ца доалаш коммунистически дисциплинеи коммунистически къахьегами вахара юкъехкхувлар духьа».

В. И. Ленина белгалдаьхад, къахьегамца сакхетамера, коммунистически гIулакхаш хургдолча уйланца нах хьалкхебар парте керттерча декхарех цаI хилар.

Къахьегамца коммунистически гIулакхаш хургдолаш нах хьалкхебарах йола ленински положенеш ший балха ларде яхкаьй Коммунистически парте. «Хьехама балха юкъметте оттаду парте, — йоах КПСС Программа тIа, — къахьегамца общества берригача члений коммунистически гIулакхаш дегIакхувлилга.

Шерра коммунистически общество хьалъе доладеннача хана къахьегамца а общественни производствацa а коммунистически гIулакхаш хургдолча уйланца беррига советски нах хьалкхебар дуккхача хIамашца дувзаденна да. Цкъа-дале, хIанз къахьегам безаргболаш хьалкхее езар авангард, къаьстта класс хинна а ца Iеш, общества беррига членаш ба. ШозлагIа-дале, КПСС Программа тIа белгалъяь, Iалаьмате йоккхий коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъе еза боахами културеи дегIайоалаеча хIара участке, хIаьта из вIаштIехьдаргдац уж кхоачашъеча юкъе хьинаре дакъа лоацаш беррига советски нах ца хуле. КхозлагIа-дале, къахьегамца коммунистически гIулакхаш хургдолча уйланца беррига советски нах хьалкхебар коммунистически обществера саг толашагIа долча моральни гIулакхех кхевара хиланза даргдоаца хIама да. ДиазлагIа-дале, къахьегам безаргболаш нах хьалкхебара болх чIоагIбанза барг ца хилар хьахьокх, къахьегам, къаьстта а физически къахьегам, дегаза хеташ йола моттигаш вайна юкъе каст-каста нийслуш хиларо а.

Къахьегамца коммунистически гIулакхаш хургдолча уйланца общества беррига членаш хьалкхебелга хьехама балха юкъметте оттадаьча Коммунистически парте ший беррига низ тIабохийт из кхоачашдара. Цу тайппара цунна тIадерзадаьд правительства, мехка ерригача общественни организацей низаш а.

Шерра коммунистически общество хьалъе доладеннача хьалашка къахьегамца коммунистически гIулакхаш хургдолча уйланца советски нах хьалкхебара дола керттера лостамаш малагIаш да?

Къахьегамца коммунистически гIулакхаш хургдолаш советски нах хьалкхебара программа я вай парте кердача Программа тIа дегIайоалаяь коммунистически къахьегама хьакъехьара ленински положенеш.

Эггара хьалха, советски нах кхебу къахьегамца коммунистически гIулакх хилар яхилга, хьалхарча аргIанна, коммунизм котъяккхара эггара лоархIамегIа, эггара кертера хIама дола къахьегама овсарле лакхъяр долга кIоаргга кхетадергдолаш. Къахьегамца коммунистически гIулакх хилар гучадоал цIаккха юха ца воалаш даим хьалхашкахьа аха, массе хана керда толамаши коталонаши яха безам хилар ларде а лоаттадеш, общества духьа хьаьнала къахьегарца. Къахьегамца коммунистически гIулакх хилар — из ба хIаране деррига ший низаш, хьинар, хьаькъал, говзал коммунизм хьалъяра гIулакха дIадала декхарийла ше хилар кIоаргга кхетаделга ларде латташ бола творчески къахьегам. Шаблонаца, косностаца, рутинаца тардала йиш йолаш дац къахьегамцара коммунистически гIулакх. Къахьегамцарча коммунистически гIулакхо дIадех даим кхетам совбоахилга, керд-керда Iилмаши навыкаши Iомаелга. Къахьегамцара коммунистически гIулакх — из да производства процессе дакъа лоацараша шоайла вIаши новкъостал делгеи хьалха латта опыт мамогга дукхагIа йоаржаелгеи ларде латташ долча эггара лакхехьарча, коммунистически хьисапе къахьегам вIашагIболлар. Къахьегамцара коммунистически гIулакх — из да къахьегам эггара чIоагIагIа вахара эшаш дола, хиланза даргдоацилга кхетадаь дола хIама хилар практике кхоачашдар. «Хьинарга хьежжа хьегаш дола къа, — йоах КПСС Программа тIа, — общества берригача члений оамал, вахара эггара чIоагIагIа эшаш дола хIама а хинна дIаоттаргда».

Къахьегамцарча коммунистически гIулакха уж еррига белгалонаш Коммунистически парте хадданза терко яр бахьан долаш денна вай вахар чухь дуккха гуш я. Дуккха миллионаш болча советски наха беча балха тIехь хIанзле а гуччахьа да къахьегамцара коммунистически гIулакхаш.

Къахьегамца коммунистически гIулакхаш хургдолаш нах Iомабара хIанз эггара лоархIамегIа йола школа я коммунистически къахьегама тIехьара болам. Из хьахиннаб парте XXI-гIа съезд хула ха гарга кхаьчача ханна, гIоръяьннача Московско-Рязански машиннаькъа Москва-Сортировочное яхача депо. Коммунистически къахьегама тIехьара болам хьахилар дувзаденна да социализм оттаеш мел лийнача гIулакхашца, вай экономика Iалаьмате доккхийча толамашца, советски халкъа образовании культуреи цIаккха ца хиннача тайпара лакхъяларца, цун вахара хьал тоадаларца. Коммунистически къахьегама тIехьара болам хьаллаьцар мехка массе а мiIинге. ХIанз цунна юкъе дакъа лоацаш ва 20 миллион совгIа саг. Вай республикерча нахах цо чулаьцав 68,5 эзар совгIа саг. 1200 совгIча бригадана, цеха, установкана еннай коммунистически къахьегама коллектив яха цIи, хIаьта коммунистически къахьегама ударник яха цIи еннай 7 эзар совгIча сага. Вай халкъа сий дола традицеш сов а йоахаш, коммунистически къахьегам дегIабара хьакъехьара ленински идеяш бакъъяь дIаоттае гIерт коммунистически къахьегама коллективаш.

Къахьегамца коммунистически гIулакх хиларах, — коммунистически къахьегама коллективайи ударникийи социалистически декхарашта ларде латтача «Массава а цхьаннена тIехьа, цаI массанена тIехьа яхача коллективизма хьакъехьара ленински принципах советски наьха оамал хулаш латт.

Коммунистически къахьегама тIехьарча боламе дика гуш да керда, коммунистически гIулакхаш вай халкъа вахара юкъе доагIаш хилар. Къаьстта а дикагIа гуш да из цу болама инициаторашкара. Шин шера чухь Москва-Сортировочное яха депо еррига а яьннай дукъ увзара кердача тайпашка — электровозашкеи тепловозашкеи. Къахьегама овсарле лакхъеннай 30,6 процент, арахецача продукцега дIабода мах лохбеннаб 46 процент. Конструкторски бюрош яь вIашагIа а кхийтта, шоай болх тоабаьб рационализатораша. Депо ерригача коллективо керда профессеш Iомаяьй. «Тха коллектива керттера хIама да, — яхаш яздора инициатораша Н. С. Хрущевга, — къахьегамцара цун гIулакхаш коммунистически хилар». КПСС XXII-гIа съезд болх беш йолча хана керда декхараш тIа а ийца, цар дош делар, балха хьинар сов а доахаш, коллектива хIара члено къахьегамцара гIулакх, вахара эггара чIоагIагIа эшаш дола хIама а лоархIаш, творчески коммунистически кхоачашделга вIаштIехьдоаккхаргда шоаш, аьнна. Депо коллективо эггара хьалхагIа хьаллаьцар «Тахан дукхагIа хьадар — из кхоана дукхагIа хургхилар да» яха, коммунистически къахьегам бахьан долаш яхье баьннарий керда принцип а хинна дIаэтта тIахьехам.

ХIара денна дукхагIа керда, коммунистически белгалонаш гучаювл город Грозне Центральни ремонтно-механически завода барт тайнача коллектива вахара юкъе. Цо сихха хьаллаьцар «Тахан дукхагIа хьаде — кхоана дукхагIа хилийта» яха тIахьехам. Городерча заводашта юкъе цо тIайийцар шийна декхар тIехдика мара продукци ара ца хеца, аьнна. ТIагIертта къовсам лоаттабу коллективо технически прогресса тIехьа. Заводе—хIара кхоалагIвар рационализатор.

Ший балха квалификаци лакхъеш я завода ерригa коллектив. Дукха ба институташка, сайрийнарча техникумашка, общеобразовательни школашка дешаш. Наха шоайла вIаши сийдар, саг сага — доттагIа, новкъост, воша — из а кхыдола а коммунизм хьалъечун моральни кодекса тIара хIамаш завода коллектива производстверча а цIагIарча а гIулакхий лард хинна дIаотташ латт. Нагахьа санна саг « лер тIара ваьнавале», из бахьан долаш хьадда къовсам латт. Завода коллективо лакха лоаттаду заводской марка сий. Из да къаьстта дукхача маьха. Ши бIаь совгIа тайпа оатхал ма йий цо мехкдаьттан кхычеи оборудованена арахецар. Цун продукци гургья мехка дуккхача мехкдаьтта районашка. Дукха ха йоаццаш Кубински Республикана продукци кийчъяьй заводе. Цул совгIа, заводо шийна могаш дола новкъостал ду юрташкарча къахьегамхошта, «Сельхозтехника» дуккха заказаш кхоачашдарца. Коммунистически къахьегама предприяте коллектив коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха программа кхоачашъяр духьа тIагIертта къовсам лоаттабара бола хьокхам ба.

Болхлой класса хьокхамах коммунистически къахьегама тIехьарча болама юкъебахаб юрта боахама къахьегамхой а. Юрта боахам чIоаггIа айбар духьа лоаттабеча къовсама хьалхарча мугIаре я коммунистически къахьегама коллективаш. Къахьегама овсарле лакхъяра хьакъехьара ленински идеяш практике чакхйоах, керда техникеи толашагIа йола опыти хьаIомаю, хIанзара кхетамаш лакхду, дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца хадданза къовсам лоаттаду, сакхетам, культура, барт-цхьоагIо чIоагIа хилара хьокхам тел коммуниста А. Д. Кагерманова кулгалдеча Урус-Мартана районерча «Красноармейский» совхоза коммунистически къахьегама комплексни бригада коллективо. Лаьтта леладара культура лакха хиларо, техниках пайда дика эцаро, хьалха латта опыти юртбоахама Iилманна карагIдаьннараши балха юкъекхахьаро бригада коллективага йиш хулийт лакха хьувкъамаш даха.

Бригада вахара дуккха а юкъеух коммунистически гIулакхаш. Беш болча балха лоархIам учетчик воацаш бу, кассир воацаш хьайиду алапи, дохкар деш саг воацаш ийду тика тIара товараш. Берригача механизатораша шоай квалификаци лакхъю е керда говзал Iомаю, техникумашка, школашка деш, политпросвещене кружокашка совхозни экономика Iомаю.

Бригада балха белгалйоалаш йола оагIув я цун къахьегамцара гIулакх творчески хилар, болх даим дикагIа бе, тIехьабусараштa даим новкъостал де уйла йолаш из хилар. Бригаде болх беш я республика тайп-тайпарча районашкара баьхка нах хьажкIаши шекара свеклаи кхеяра гIулакха толашагIа йола опыт хьеха школа. Бригада коллективо шефство лелаю совхоза кхоалагIча бригадана, из хьалха латтараштa нийсъялара цунна новкъостал а деш. КПСС XXII-ча съездеи Ростов-на-Дону зональни совещанеи волча хана А. Д. Кагерманова къамаьл даьд А. В. Гиталовца, Х. А. Албеговца, В. А. Светличнеца, хьажкIаши шекара свеклаи кхеяра опыт царгара шийна хьаэцар духьа.

Коммунистически къахьегама тIехьарча боламе боккха лоархIам болаш да къахьегамцара коммунистически гIулакх кIоаргагIа а къаьгагIа а хьахьокхаш дола Гаганова Валентинас дIададаь гIулакх. Из гIулакх чIоаггIа хьаллаьцар городашкарча а юрташкарча а къахьегамхоша. 1961 шера ноябрь бутт тIакхоачаш 50 эзар совгIа саг вар В. Гагановас дIадоладаь гIулакх хьаллаьца. Вай республике а ба царех нах. Из гIулакх раьза хинна хьаллаьцар Червленски колхозерча Авиловас, Шаьла района «Джалка» яхача совхозерча Шахидовас, Урус-Мартана района «Горец» яхача совхозерча Аристовас, дуккхача кхычар.

Коммунистически къахьегама тIехьара сийлахь-боккха болам дIахо дегIабоалабара мах баь варгвоацаш чIоагIа лоархIам болаш я колхоза звеньеваяс Н. Г. Загладаси Ленинградски фрезеровщика И. Д. Леоновеи кепа йоазон тIара статьяш. Къахьегаш волча сага сийга кхайкаш, хьаьнала къахьегара тIехьа цар баь тIахьехам раьза хинна дIатIайийцар халкъо. Вай республике эггара хьалхарчарца из хьаллаьцар мехкдаьтта чакхдоахача дукха хана денз къахьегаш волча И. Н. Белозерова. КПСС обкома бюрос могайир цун инициатива.

Къахьегамцара коммунистически гIулакхаш кхедара дукхагIа аьттув боаккхаш болча коммунистически къахьегама тIехьарча боламо цу даькъе цхьанна тайпара а боабац коммунизмага бодача новкъа гIолла йодаш йола вай общество дегIакхувла низ а хинна хьайоагIаш йолча социалистически яхьа вокх формай лоархIам. Вай мехкара къахьегамера яхь дерригача халкъа юкъе яьржай. Наьха керд-керда творчески инициатива гучайоах вахаро.

ХьажкIаш дукхагIа яхара боккхача лоархIаме хилар Ерригроссийски механизированни звеной яхь. Цу яхье дакъа лоацаш хиннача О. Мальсагова, А.-С. Зармаева, Т. Джамалаева кхаь механизированни звенос хьалхара премеш яьхар, хIаьта И. Чагаевеи Я. Тимошенкойи шиннечар — шоллагIа премеш.

Шерра яьржай мехка цIи хезача механизатора Н. Мануковске, денал долча новатора, цIи хезача боамби боаха машин лехкача Т. Ахуновай, цIи хеза йолча хьажкIаш лелаечун Е. Долинюка, свекла лелаеча В. Светличне, жа Iун И. Малашенко, кхычар инициатива.

Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара сийна лаьцача дерригача халкъа яхье дакъа лоацаш ба городашкара а юрташкара а Iалаьмате дукха къахьегамхой. Вай республике цу яхьа эггара хьалхагIа юхь йолаяьр Грозненски крекинг-завода коллектив яр. Дуккхача тайп-тайпарча социалистически формаша новкъостал ду коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккхий планаш толаме кхоачашъяра.

Семилетка хьалхара ах дакъа дика чакхдаьккхад советски халкъо. Цу толама юкъе дакъа лаьцад вай республика къахьегамхоша а. Контрольни цифрашка лаьрхIа хинначул чIоагIагIа дегIаихай промышленность. Цу юкъа промышленни продукци яккхара боарам 41 процент лакхбеннаб, планах лакхбе лаьрхIа хиннар 33 процент мара ца хиннача. Ийс бетта план кхоачашъяьй 103,6 процент, юрташкарча къахьегамхоша тIехкхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат дохкара план.

ХIаьта а кхоачамбоацараш да промышленностеи юрта боахамеи балха юкъе. Предприятеш ерригаш а яц продукци яккхараи ассортимент хилийтараи йола планаш кхоачашъеш. Укх шера ийс бетта план кхоачашъяьяц 43 предприяте, цар ара ца хецаш йисай 5,6 миллион сомамаьха продукци. Паччахьалкхенна хьалхашка чIоаггIа декхарийла ба гIишлонхой. ВорхI шера планах юртбоахама продукташ яхара оттаяь заданеш кхоачашъяц республико. Городашкарча а юрташкарча а къахьегамхоша хIанз шоай деррига низаш тIадерзадаьд семилетка диълагIча шера социалистически декхараш толаме кхоачашдара.

III.

Къахьегамцара гIулакхаш коммунистически хургдолаш деррига советски халкъ хьалкхедар тунеядстваца тардала йиш йолаш дац, цо дIадоакх общественна пайданерча къахьегама юстара а гIерташ, обществана духьала, наха хьадаьр дуа а дуаш баха ловш цхьабола нах хулга. ХIаьта из хIанзарча хана къаьстта боккха лоархIам болаш да, хIана аьлча вайна юкъера хIанз а цIенбенна дIабаьннабац В. И. Ленина капитализмо хьалкхебаьча керттерча паразитех цаIаш лийрхIа тунеядцаш.

Вай мехка, хIаьта иштта республике а, новкъа дале а, хIанз а болаш ба вIалла а къахьега ца ловш бола нах. Цу тайпара нах моттийта балха а бахе, боккъалдар аьлча, къа а ца хьегаш тIайоагIача хIамилгех бахаш, къахьегамхой чотах бIаьхий хулаш, е къахьега могаргдолаш шоаш боллашехьа а цхьаннахьа а болх ца беш, совдегар леладеш, хIаьта цкъаза социалистически доалахье лечкъаеш моттигаш а кIезига хилац.

Цхьаь-цаI жулик, цу даькъе балхах къехкаш бола нах а, кортамукъа леларгвоацаш, набахта воалларгволаш, е эггара низкъалагIча тайпара низагIа болх байтача хургволаш, жуликашца, халкъа рузкъа лечкъадераща эггара хоадам болашагIа къовсам лоаттабелга дIадийхад В. И. Ленина. Къахьегам дегаза хетаращца, общественни рузкъа кIадбоацар. лийрхIаращца, социалистически доалахье лечкъаеращца хоадамболлаш къовсам лоаттабаргахьа эза дуккха а законаш тIайийцад укх тIеххьарча хана.

Къахьега могаргдолча массане а къахьеганза дарг ца хилара хьакъехьарча ленински хьехамаш тIара хьа а доагIаш, КПСС Программа тIа белгалдоах, геттара дика вIаштIехьъяькkхача производстваи дегIаенача техникаи ларда тIа хьахиннача коммунистически обществас къахьегама оамал хувц, цхьабакъда, общества членаш къахьегамах мукъабалийтац. Из хиллане а хургьяц анархе, дер-дайнарий общество. Ленински положенеш ларде а лоацаш, вай мехка коммунизм хьалъяра долча хьаьддача декхарий лоархIам а беш, лоархIамера дIадехараш ший Программана юкъедихьад Коммунистически парте: ший вахара а, балха а, общества хьал тоадара а эшараш хьадеш хила веза хIара къахьега могаш вола саг. Коммунистически обществе къа ца хьегаш воахалургвац саг. Сага ший кхетамо а обществана хетараша а могийташ хургдац из.

Шерра коммунистически общество хьалъеча юкъагIа кхы а дукхагIа лакхлу коллективизма уйланца советски нах хьалкхебара даькъера къахьегама лоархIам. Къахьегамцара гIулакхаш коммунистически хиларо лакхегIарча лагIа тIа доаккх вIаши гIо а деш, новкъостий хьисапе цхьана къахьегилга. Из чIоаггIа теша а деш дика хьахьокх коммунистически къахьегама тIехьарча низ болча боламо. Шоай хьашташ дерригача халкъа хьашташца нийса тарде, шоай хьашташ тIа-тIа дукхагIа общественни дараштa мутIахьа дерзаде Iомабу нах коллективерча творчески къахьегамо. ХIанз а дуккхача наха леладеш дола индивидуализмах юхедисараш сихагIа дIадахара новкъостал ду коллективерча творчески къахьегамо. Советски наьха къахьегаме а вахаре а коллективистски юхьигаш шийна тIа дегIаухаш а чIоагIлуш а йола лард я коммунизма гIулакха тешаме хилар. Коллективизмаи советски нах вIаши новкъостлен гIо деш хилареи хьакъехьара коммунизма моральни кодекса сийлахь-йоккхий принципаш кхоачашъяра хиланза даргдоаца хьал да коллективера творчески къахьегам.

Обществана беркат доалаш болча коммунистически къахьегам тIа эггара дикагIа чакхдоал патриотизмаи социалистически интернационализмаи уйланца нах хьалкхебелга. Наха уж гIулакхаш Iомадара бокъонца йола школаш я заводий, фабрикий, колхозий, совхозий, учреждениеи къахьегама коллективаш. Ткъаь пхиъ къамах нах ба, масала, Грозненски крекинг-заводе къахьегаш, шоайла чIоагIа доттагIал долаш а вIаши новкъосталаш деш а ба уж берригаш а. Цига дукха бригадаш я коммунистически къахьегама бригада яха цIи яккхара яхь лелаеш, заводо толамца кхоачашъю семилетка планаш. Вай республике, алхха заводашкеи промыслашкеи хинна ца Iеш, совхозашкеи колхозашкеи къахьегаш а я дуккхача къамех нах юкъебоагIа коллективаш. Къахьегача хана хадданза чIоагIлу царна юкъера доттагIал. Советски Союз санна болча дукха къамаш дахача мехка шерра коммунизм хьалъяро дIадех, советски общество хьалхатетта лоархIамера низаш уж хиларах тарра, кхы дIахо а патриотизми социалистически интернационализми чIоагIъелга. Наха уж гIулакхаш Iомадара эггара лоархIаме хургба дIахо йодача хана а коммунистически къахьегам.

ДIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш дIадахара а Iалаьмате боккха лоархIам болаш ба къахьегам. Къахьегамцара гIулакхаш коммунистически долаш советски нах хьалкхебаро торо хулийт коммунизм хьалъерий хьинар дехкаш долча дынаца дувзаденнача дерригача воча гIулакхех сихагIа мукъадовла. ХIама хьадеш болга къахьегамо лакхбу коммунизм хьалъяра даькъера кхалнаьха лоархIам, цIендаь дIадоаккх ерригача эксплуататорски обществаша хьаллоаттаду кхалсагацара гIулакхаш нийса ца леладелга.

* * *

Коммунизми къахьегами вIаши къоастаде йиш йолаш дац. ХIара заводе, фабрике, стройке, колхозе, совхозе, хIара балха моттиге хьинаре, хIама хьадеш болх белга дIадехаш гIулакх да коммунизм хьалъелга. Космонавташца вIашагIкхетара хетаяьча митинге Н. С. Хрущева белгалдаькkхар: «Къахьегамца, алхха къахьегамца саго хьадеш да лаьттара а космосера а деррига дика мел дар. Советски сага къахьегамца вай мехка хьалъяьй социализм. Миллионаш болча советски наьха творчески къахьегамца хьалбеш латт коммунизма сийлахь - боккха гIирс».

Н. АЛЕКСАНДРОВ,
исторически Iилмай кандидат.

Парторганизацешкара отчеташи хоржамаши

Из ца хила йиш яр

«Малгобекнефта» НПУ мехкдаьтта лохаш кIоаргга буру в тохара шоллагIча контора парторганизаце отчетни-хоржамий собрани хилар. Контора гIулакхаш малагIча хьала тIа да дийцар цига коммунисташа. Дувца хIамаш дукха дар. Бурув деттараша кхоачашдаьдац семилетка диълагIча шера шоашта хьалхашка оттадаь декхараш. Бурув тохара итт бетта план 74 процент мара кхоачашъяьяц.

Бурув деттарий болх во лелара бахьанаш да авареш дукха хилар, бурув деттарий бригадашка политико-массовии кхетамеи болх эсала лелабар, укх тIеххьарча хана администраце боахама балха партийни тIахьожам ца хилар. Авареш соахкарчул кIезигагIа-м я укх шера, цхьабакъда, дIадодача рузкъанга а йовча ханага а диллача соахкарча ялхнел тIехйоал укх шерара йиъ авари. Кхоачамбеций, алхха авареша даьр дIадаккхарга конторе 12 390 балха сахьат а дахад, 4554 метр бурув ца тохаш а дисад.

Авареш хилар-бахьан долаш хьа ца йоахаш скважинашка яхкийсай дукха турбаш, осташ, кхыйола оборудовани. Паччахьалкхенна 375 эзар сома зе хулаш а бурув тохарга дIадодар дуккха совдоалаш а хIама да из. Из болх беча наьха бехка хинна я кхоъ авари. №№ 810, 797, 798 йолча буровойшка хинна авареш партийни бюрос йиийцай, цхьабакъда, цу хьакъехьа яь решенеш кхоачаш мишта ю тIахьожам лоаттабаьбац, цудухьа бюро заседани хинначул тIехьагIа а башха хувцаденна хIама дац.

Бригадашка эшшача тайпара къовсам лоаттабаьбац рузкъанна кхомбара, хIаьта продукцега дIадодар чухнахьа дакххара тIахьожам лелабеча партийни комиссе кIезига йоакхо яьй цу деша. Укх тIеххьарча хана вIалла ца беш сецаб партийни тIахьожам лоаттабеча комиссей болх, хIаьта партбюрос боаггIача тайпара лоархIам ца беш дитад из гIулакх.

Бурув тохилга сиха лелац. Цхьан станоко бетта планах 298 метр бурув тоха деза, хIаьта бокъонца тохар 245 метр мара дац. Кхоачашъяьяц вышкаш хьалъяра план а.

Из деррига а ца хила йиш йолаш дар, нагахьа санна партийни бюрос бригадай коллективашца хадданза организаторскии кхетамеи болх лелабьбаларе, планаш кхоачашъяра бурув деттараш оарцагIа баьхабаларе, экономически хьокхамаш тоадара, къахьегама а технологически а дисциплина телха ца яйтара практически новкъостал даьдаларе. 9 бетта 48 нарушени яьй, царех 11 прогул я. Къаракъаш мелаш, хулиганство лелаеш моттигаш хиннай буровойшка. Из бахьан долаш чIоагIа даьржад цхьабола болхлой балхара дIабувлилгеи кхыбараш керда хьаийбелгеи. Цу юкъагIа 136 саг балха хьаийцав, 178 саг дIаваьннав. 75 коммунист ва конторе балха, царех 23 буровойшка болх беш ва. Нагахьа санна партийни бюрос боаггIача тайпара балхаш тIа коммунисташ дIанийсбаьбаларе из хIама хургдацар.

Цхьацца воалаш трибуна тIа хьалтIа а бувлаш, партийни бюрона чIоаггIа критика йир коммунисташа нн. Бузулуцке, Рубащенко, Козырева, Дудиева, Селиверстова, Котенко, Богомолова, кхычар. Цар гучадаьхар партбюро секретара нов. Фильцева ший отчета тIа белгал ца доахаш диса кхоачамбоацараш. Массанена хетар иштта дар: болхлой коллектива вахарах хьаьда лелабаьб партбюрос болх, цо доаггIача тайпара кулгалдаьдац профсоюзнии комсомольскии организацей балха, мела лелабаъб дикагIа йола опыт массанега а дIайовзийтара болх. ХIаьта массане а хьокхам эца мегаргболаш болх лелабеш бригадаш конторе хинна а йолаш а я. Уж я нн. Перова, Загилова, Вергуна бригадаш. Уж кхоачамбоацараш бахьан долаш конторе хIанз а цхьацаI бригада яц коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яьккха.

Бурув тохара контора гIулакхаш тIехьадисар чIоаггIа новкъа а долаш, планаш а социалистически декхараш а сийленца кхоачашделга дага а доаллаш, бурув деттарий болх сихха тоалургбола наькъаш дувцаш къамаьлаш дир коммунисташа. Нагахьа санна керда хержача бюрос из гIулакх лерттIа караэце, комсомольскии профсоюзнии организацеша хьинарегIа болх бергбола гIулакх оттадойя, семилетка заданеш кхоачашъяра коммунисташа бIубенна парте боацараш шоашта тIехьабоахе,— тIаккха торо хургья динза дисар меттаоттаде а бурув тохара планаш сийленца кхоачашъе а, аьлар собране къамаьлаш даьраша.

Къамаьлаш даьча коммунисташа яь критически замечанеш теркал а еш соцам тIаийцар собране. Керда юхахержача партбюро секретаралла хержар нов. Гостемиров.

М. ФЕДОРОВ.

Кердачоа—шерра никъ

Деррига советски халкъ санна, Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара сийна яьржача социалистически яхьа юкъе а яха лаькхара декхараш тIаийцад Грозненски крекинг-завода коллективо: валови продукци арахецара шера план 20-ча декабре кхоачашъе, къахьегама овсарле 2 процент лакхъе, товарни продукцега дIадодар 1,2 процент чухнахьа даккха. Уж декхараш толамца кхоачашдеш да.

Семилетка пхелагIча шера чотах къахьегаш я №№ 1-2, 3-4, 15-16 йолча установкай коллективаш, хIаьта каталитически бензин даккхара диъ шера план 3 шереи ялх беттаи 103,2 процент кхоачашйир № 5 йолча установка коллективо. Продукцега дIадодар чухнахьа даккхара чотах 2 миллиони 428 эзари сом ахча кходаьд.

Йолаш йолча оборудованеца бу болх овсарегIа хургбола дукха гIулакхаш чакх а даьха, соахкарчул 20,5 процент дукхагIа пропан - пропиленови фракцеш ара а хийца, цу бедалца Грозненски химически завод йизза Iалашъяьй № 3 йолча цеха коллективо.

1962-ча шера капитальни ремонт еча юкъагIа № 11-12 йола установка эргаяьккха тоаяро торо хилийтар установка дийнахь-бус чакхдоахаш дола мехкдаьтта 100—200 тонн дукхагIа хилийта, мехкдаьттацара хьакъоастадеш дола дизельни доагор 10—15 процент алсамдаккха. № 5 йолча установка шинна а блоке йоккхагIа диаметр йола реактораш оттаярах катализатора циркуляци тIакхийтар, лакхъелар установка балха овсарле.

Оборудованегеи механизмашкеи лерттIа болх байтара боккха лоархIам болаш хIама да установкашта ший ханнахьеи дикеи ремонт елга. Установкашта еш йола ремонт геттара дика а, сиха а еш болх бу №№ 1, 2 йолча цехий ремонтникаша. Ремонт дика ярца йIаьхлу ремонт йоацаш установкаша болх бу ха.

Масала, нагахьа санна 1961-ча шера установка юккъера лаьрхIача ремонт йоацаш 38,3 дийнахь-бус болх беш хиннабале, 1962-ча шера хьалхарча ах шера из ха 43,3 ди-бийса я. Ремонт йоацаш установкашка дукхагIа болх байтарга диллача хьалха латт №№ 7-8, 11-12, 9-10 йолча установкай коллективаш.

Мехкдаьттах тайп-тайпара продукташ яхара, ремонт йоацаш установкашка болх байтара даькъе карагIдаьнначох кхоачамбе ца боагIилга, цхьадола хувцамаш дича уж хьокхамаш кхы а лакхде йиш йолга белгалдоах дикагIа йолча установкай коллективаша, масала, «Вортингтон», «Черпелли», «Транзит» яхача йIайхача, Iанара насосашта меттел вай Даьй-мехка хьаеш йола хIанзара «КВН» яха центробежни насосаш оттайича.

1929—1930-ча шерашкахь оттаяь «Вортингтон» яхача насосий цхьайола оатхалаш чIоагIа тишъеннай, мукхъеннай, уж хийца дIайохка керда оатхалаш йолаш яц. Иштта тишъенна а бизза болх бе йиш йоацаш, авареш а хулаш каст-каста сецаш а я «Черпелли» яха насосаш а.

№ 7-8 йолча установке оттаьча «КВН» яхача йIайхача центробежни насосаша хьахьекхад шоашцара болх чIоагIа тешаме болга, установка ерригача оборудоване а болх ритмично белга, ремонт йоацаш дуккха а дукхагIа болх бе йиш хулга. Масала, ремонт йоацаш 100 ди совгIа болх баьб № 7-8 йолча установка.

Цунах гуш да, лакхехьа вай белгалъяьча насосашта меттел «КВН» яха насосаш оттаяр чIоаггIа пайдана хилар. Цхьабакъда из хувцам бара гIулакх цIенхаштта РСФСР совнархоза хьалхашка оттадеш а из лоархIамера гIулакх сихдеш а яц мехкдаьтта чакхдоахачеи химическии промышленноста управлени а Нохч-ГIалгIай совнархоз а.

Из гIулакх чакхдаьлча дукха а дикагIа леларгбар завода коллектива болх.

В. БАЖАНОВ,
Грозненски крекинг-завода керттерча механика заместитель.

Тха рационализатораш

Семилетка диълагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра, производства халача балхашта автоматизации механизации яра доккха новкъостал даьд Грозненски нефтемаслозавода рационализаторашеи изобретателашеи.

Укх шера 10 бетта 738 предложени еннай рационализатораша, царех 450 балха юкъейихьай. Совнархоза предприятешта юкъе хьалхара моттиг яккхарах рационализатораашта хьалхара совгIат деннад.

Завода установкашта юкъе дикагIа йола коллективаш я Ю. Гилядова кулгалду № 40 йола установкеи нов. А. Истомина кулгалду № 19 йола установкеи.

Заводе дикагIча рационализаторех лоархIаш ба А. Павлов, А. Гильдибаев, Г. Гамаюнов, Ю. Гилядов, В. Николаенко, А. Прокопенко, кхыбараш.

Масала, Ю. Гилядовеи Е. Барановеи балха юкъейихьача цхьан рационализаторски предложене 5780 сом ахча кходаьд. Иштта дика предложенеш я С. Степуро, К. Квашнина, кхычар тийннараш а.

Къахьегама овсарле лакхъергйола, болх аттача баргбола наькъаш лехаш ба хIанз тха рационализатораши изобретателаши. Укх деношка хьинар совдоахаш творчески къахьегаш ба уж.

Ю. ТРОФИЛЬЕВА,
нефтемаслозавода рационализацеи изобретательстваи инженер.

Наьсарен-Вокзале, хIаране чу 48 квартира а хургйолаш диъ цIа хьалдотташ боахк СМУ-11 гIишлонхой. Царех кхоъ хьатIадоагIача шера йистедаха дезаш да, хIаьта цаI — укх шера. Из сихагIа йистедаккхара хьинаре къахьег цига гIалгIай къоначa специалисташа-кхалнаха.

СМУ-11 балха боагIаш гIишлонхой балха говзал йоацаш хинна гIалгIай мехкарий Евлоева Лейла, Ужахова Хадижат, Лолохоева ПаьтIамат, Даурбекова Насапхан, кхыбараш а хIанз штукатураш, маляраш, каменщикаш, плиточни балхаш ховш бола говзанчаш хиннаб. Цар доккха дакъа лоац гIишлошъеча.

1961 шера духхьашха балха енача Евлоева Лейлайх штукатурий бригада бригадир яьй, иштта бригадир я Даурбекова Насапхан а.

— Доккхал ду оаха ужжамо болча къонача мехкарех-специалистех,— йоах гIишлоний участка прораба Арсамаков Саварбика.

СУРТА ТIА: гIалгIай къона мехкарий-гIишлонхой (аьттехьара аьрдехьа) Евлоева Лейла, Лолохоева ПаьтIамат, Даурбекова Насапхан, (тIехьашкахьа уралаттар) Ужахова Хадижат.

И. ПЛИЕВА сурт.

Металлистий толам

Октябра 45 шу дузача денна сийленца накъа яхара социалистически яхье яьнна къахьегаш я «Металлист» завода коллектив.

Итт бетта план 107,7 процент кхоачашъяьй завода. ДикагIа балха хьокхамашца белгалбаьнна ба завода болхлой: бригадир Г. Месропов, слесарь В. Богачев, цар шоай смена нормаш 120—130 процент кхоачашъю. Шоашта тIадилла декхар кхоачашдеш а тIехдика болх беш а хьабоагIа В. Лупореви, М. Ненциеваи.

Дукха ба заводе рационализатораш, царна юкъе къаьстта дикагIа болх беш ба А. Гусаров, В. Точилкин, Ю. Сергеев. Цар балха юкъейоалаяьча предложенеша массехк эзар сом ахча кходаьд.

Наха чIоагIа эшаш а, хоатташ а я заводо арахеца продукци. Дика а сиха а кхоачашду заводо шийга кхыча предприятеша даь заказаш.

Хь. КОТИЕВ.

Лоа дилларга хьеж уж

ДикагIчарех лоархIаш а хьайбай продукташ яхара хьалхара моттиг лелаеш а яр Советски районера «Керда вахар» яха колхоз.

Из дар ахкан замалахь. Доахан доажадора лоаман даьгIенашка. Цига шортта сийна буц яр. Сихха тоалора доахан. Цу хана дийнахь-бус ферме йоаккхар 600 килограмм шура.

Лоаман даьгIенашка буц хIанз йокъаеннай. Цхьабакъда, хIанз а тIехь лоам доажаду колхоза доахан. Цудухьа шура а геттара кIезигьеннай. Дийнахьа 40—50 килограмм мара яккхац ерригача ферме. Шера хIара фуражни Iаттагара 1200 килограмм шура яккха езача цар дIабахача итт бетта яьккхар 723 килограмм мара яц.

Шура селла кIезигьялара керттера бахьан да доахан во кхабар. Царна телац силос, концентраташ, кхыдола доакъар. Колхоза председатела нов. Гамаевеи, ферма заведующе нов. Хасановеи кхоачам бу яьссача лоаман босенашка доахан доажадича.

Iалаьмате во лелаю ферме балха учет. Цигара дояркашта шоаш малагIча бетта мел шура яьккхай хац. Цу гIулакхо торо хилийтац доярккай хьинар айде, болх тоабе.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

КЪАХЬЕГАМ—ЙОККХА ГIОЗАЛЕ

ЧIоаггIа дега тIа ювшаш йийшар аз балха сага сийлен хьакъехьара украински колхозхочун Н. Г. Загладайи ленинградски фрезеровщика И. Д. Леоновеи статьяш.

Дуккхача машиностроителашта санна сона а сай шоллагIа цIа а хинна дIаэттай «Красный молот» яха завод. Дукха ха я ролико-втулочни зIанараш еча цехе прессировщикалла болх беш со вола. Цу юкъагIа итташ эзараш деталаш хьаьй аз, геттара дика Iомаьй техника.

Дика, барт тайна коллектив я тхаяр, коммунистически къахьегама цех яха цIи яккхара къовсам лоаттабеш я из. Къахьегама овсарле лакха йолаш, порядок хьокхаме йолаш завод хилийтара яхь дIайолаяьр а тха коллектив я. ЦаI массанена хьалхара, массе а цхьаннена хьалхара яхача принципах дахаш а болх беш а да тхо.

Эггара хьалха йоаккхарашца яьккхай аз коммунистически къахьегама ударник яха цIи, из сийлен цIи мамогга лакха лоаттае а гIерт со сай къахьегамца. Са закон ишта да: дийнахьара ши норма кхоачаш ца еш цIаккха а чу ца ваха. Норма 2700 деталь йолча метте, аз хIара сменах 6000—6500 деталь ю. Октябрал хьалхара къахьегама вахта йолча деношка 225 процентал кIезигагIа йоацаш кхоачашъю аз балха нормаш.

Сога каст-каста хаттараш ду: мишта вIаштIехьдоал хьа иштта къахьегама толамаш даха?

Коммунистически хьисапе къахьегилга мара, кхы къайле йолаш хIама дац из, — жоп лу аз царна. — Хьалхе хьа а вайя, балха моттиг а оборудовани а кийчъю. ХIа аьнна, гургал тоххашехьа а транспортера тIа IотIалега йолалу хьаяь яьнна кийча деталаш. Болх хьисапаца барах, рационализацех доккха беркат доал.

Цу хIамаша новкъостал дир сона ворхI шера программа кхоачашъе, 1966-ча шера доазонга дIакхача. ВорхI шера пхийтта шера задани кхоачашъелга — иштта да хIанз аз сайна хьалхашка оттадаь декхар.

Къахьегама овсарле лакха йолаш балхаш ду цехе коммунистически къахьегама ударникаша Агабаяна, Полещука, Юдина, Серазуддинова, автоматаш лертIа йоахача Волгина Клавдияс, иштта кхычар а. Балха сага сий лакха лоаттадеш, хьаьнала къахьегаш, шоайла вIаши новкъостал деш ба уж.

Новкъадале а ала деза, тхоца а болаш ба заводе шоаш беш бола болх бокъонца цунах дог а лазаш ца беш нах. Болх во беш я къона болхло Руденко Жанна. Массаза а 10—15 минут балха тIехьаювл, ха хьа а отталехьа балха тIара дIаух, оборудовани а балха моттиг а цхьалха а ца йоаккхаш, из дIа а кхессе чуйода.

Ший болх кхы дикагIа беш вац Рослямбеков Ефим а. Из зIамига саг ва ала йиш йолаш а вац. Из заводе болх беш вола дукха ха я, цхьабакъда, ха дIаяхача кхыча хIаманна сагота воацаш бу цо болх. Ше болх беш йола моттиг во лелаю, низткъа мара норма кхоачашъяц, брак хулийт.

Балха сага сийле лакха лоаттаеш бац уж болхлой. Хьагучох, наьха фоартан тIа а хайша коммунизме баха безам болаш ба уж нах. Тхога хатта тарлургда: новкъостал хIана дац оаш царна, шоай сийле лакха лоаттае Iома хIана бац оаш уж, — аьнна. Царна хьехараш деш, уж кхетабе гIерташ да тхо.

Эца йиш йоллашехьа а оаха хIанз а пайда ца эцаш резерваш а я тха. Царех цаI творчески уйла я. Сайх аргда аз. Къахьегама овсарле лакхъяра а болх аттача баккхара а деталаш дIачуехкареи хьаяхареи балха автоматизаци е аьнна предложени еннаяр аз. Из приспособлени могаяьй, цхьабакъда, кхоалагIа шу да инструментальни цех из хьаяь ца йоала. Из приспособлени балха юкъейоалайсре аз сай прессаца сменах 10.000 деталь ергьяр.

«Косанкага» дода металл шозза кIезигагIа хилийта торолуш йола цхьаькха предложени а улл цу инструментальни цехе эшшаш йола приспособлени хьаяь а ца йоалаш. Сона хетаргахьа, чIоагIа маьхера предложени я рационализатораша новкъосташа Левченкои Гугнинскеи еннар а. Прессашта тIадолхаш готтига машиннаькъаш а дахка, дийнахьа бергболча балха эша аьшк бийсана цехе хьачукхухьилга вIаштIехьдоаккхаш я из предложени. Цунах а пайда ийцабац.

Производствана боккха пайда лургболаш гIулакх да кадраш дIачIоагIъелга. Болхлой цхьабараш дIа а бувлаш кхыбараш хьатIаухилга дукха да заводе. Къаьстта дукха дIабувл кагирхой. Къонача болхлошта эшача хIамай лерттIа йоакхо ца еш я хIанз а цхьайола цехаш. КIезигагIа алапеш ийдергдолча балхаш тIа хьежабу, цар дешаргдола, балха говзал лакхъергйола гIулакх вIаштIехьдаккхац. Ханнахьа аьшк ца хилар бахьан долаш болх сецаш моттигаш а кIезига хилац. Тхоашта материалаш лоаттае декхарийла барашка хатта безам ба ца: маца даргда шо ханнахьа тхона материалаш лоаттае а уж эггара дикагIъяраш хилийта а?

ХIара красномолотовец: металлург, слесарь, токарь, конструктор декхарийла ва балхах дог лаза, балха сага сийле лакха лоаттае, вай хьамсарча парте хьеххача тайпара хьаьнала къахьега.

Д. АЛБОГАЧИЕВ,
прессовщик, коммунистически къахьегама ударник.

КРАСНОДАРСКИ КРАЙ. Укх шера 670 гектара тIа сорго яха дуккхача маьхера культура дIайийнаяр Новокубански района «Хуторок» яхача свекла лелаеча совхоза болхлоша. Хьокхилгеи чуэцилгеи къаьста а долаш из чуэцаш боахкача механизатораша хIара гектара тIара 30 центнер фуалъяьккха сорго йоаккх, хIаьта шекара сорго дIайийнача участкашкара, цул совнагIа, юккъера лаьрхIача хIара гектара тIара 70 центнер гаргга сийна буц а йоал.

СУРТА ТIА: соргога хьожаш воалл «Хуторок» яхача совхоза керттера агроном П. Г. Караеров.

Е.ШУЛЕПОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Сий ца доадеш болх бича...

Болхлой эхьа а сийна а хьакъехьа Загладаси Леоновеи дIадоладаь къамаьл — из юкъюкъерча нахага мара ца кхоачаши лоацеи къамаьл дац. Из массанена доагIаш да: хьай мишта болх бе беза хайнадий хьона? Хьай беррига низи говзали дIалуш вий хьо, форманна а доацаш, цIенача дегаца, коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гIулакха?

Из долла хIама цIаькха а дагадехар тхона «Ингушский» совхоза ялхлагIча тракторни бригаде тхо хинначул тIехьагIа. Ховш да, из боахам укх тIеххьарча ханналца торо йоацаш хинналга. Цу бригаде ка бола ялат чуэцача хана дукха доадора, из болх ца беш лоаттаеш дукха ханаш йоахийтар механизмашка. Цудухьа кхы а дукхагIа гIадвуг лоаццача хана чухь укхаза хиннача хувцамаша.

Бригаде гIулакх деш бола нах а тIехьа (заправщик, повар, кхыбараш) 28 механизатор ва. Царга я 12 трактор, хIаьта царех пхиъ мара гусеничнии а яц. Цу низашца бригада коллективо 25 дийнахьа 1800 гектар лаьтта а аьхад, 1735 гектара тIа мукхи кIаи дIа а дийнад. Цунах урагIеи пхорагIеи дувш 900 гектар а йийнай. Совхозе эггара хьалхагIа гуйран ялаташ дIадийна яьлар бригада. Укх тIеххьарча деношка планал совгIа кхы а 275 гектара тIа дIадийнад ялаташ. Из толам ба!

Гуйран ялаташ хIанз санна дика цIаккха а дийнадац хьалхагIа, лаьтта тоадаргеи кийчдаргеи хьежача. КIоарга оахам даь а цу тIеххьа макхаш даьха а даьнначул тIехьагIа салоIаш цхьа бутт баьккхаб оахамо, хIаьта ялаташ дIаде долалуча ханна лущильникашца цIаькха а лаьтта цамцадаьккхар, оасар дохадир. Из болх баь баьнначул тIехьагIа мара ялаташ дIаде шоай агрегаташца кхай тIа балaнзар трактористаш Боков Мовладии Мержоев Алисеи. ВIашагIйийза йиъ сеялка а йолаш яр хIара агрегат. Цар тIа болх бора Гандалоев Махьмада, Фаргиев Iалихана, Боков Башира, кхычар. Цхьаккха моттиг хиннаяц царех саг балха ца воагIаш, балха тIехьавусаш, боад къовла баллалца цар болх ца беш.

Болхлочун сий дувц вай тахан. ДукхагIа болча механизатораша дег тIара къахьегаш ца хилча-м, бакъдар аьлча, коллектива къахьегама толамаш селлара доккхий хургдацар.

Лафет тIехьа йолча тракторца дIаде фу сеялкашта хьатIакхухьар Цокиев Макшарипа. ЦIаьхха, дага а доацаш, сайрангахьа лестача хана «Беларуса» тIара хин помпа ехар. Кердаяр дIаоттаеш хилча, массаза а ши ди ха йоае езар. Цхьабакъда, хIанз дIадувш латташ ялат ма дий... Цудухьа Макшарипа лампа сердалонах бийсанна оттайир керда помпа. Цу тайппара ший ханнахьа тIадера фу.

Цкъа доккха во дера трактористага Мержоев Мовлатгирега. Тракторист балха тIара вала везаш хилар. Мукъа тракторист бригаде вацар, трактор лалла ше хайра бригадир Белхароев Идрис. Механизатор балха тIа юхавалцца иштта кхай тIара болх юкъах ца буташ ши дии ши бийсеи даьккхар бригадира.

Дисковани еча хана ший балха норма 324 процент кхоачашйир Галаев Мовле, 250 процент — Мержоев Салмана. БIарчча денош-бийсаш доахар цар кхашкара ара ца боалаш. Булгучев Ювсапа, кхыметтел, делкъийна хIама а трактора тIа дуар. Цхьабакъда, шоллагIча дийнахьа Iурра учетчика Боков Ахьмада цо даь оахам дистачул тIехьагIа, гучадаьлар, нормах «С-100» яхача тракторца де дезар 7,7 гектар мара доацача, даь даьннар 20 гектар долга.

Атта дацар бийсашка болх бесов кIаьдваларах вIашагIлетар бIаргаш, хIаьта а хIаране кхетадора ялаташ дIадера дикагIа йола ханаш карараялийта йиш йоацилга.

Болхлочун сий дага лоаттадаро лелавора хIаравар... Лаьташ аха хала долча моттигашка оахам шоай тIийхига хилча, шоаш бригадир волча а баха из цунга дIааьлар трактористаша Мержоевеи Булгучевеи. ХьалхагIа дацар ишта. ТIаккха уж моттигаш пхорагIа цIаькха а аха лаьрхIар цар.

Цхьабакъда, харцахьа хургдар, нагахьа санна цхьаккха къовсам а боацаш уж хувцамаш хиннад аьлча. Цхьабараашта езаяланзар дисциплина, хьалхагIа санна шоай хьаштдар а деш лела безам болаш бар уж. Ишта вар тракторист Мержоев Гирихан. Бийсанна макха баккха безаш смена кхаьчаяр цунга, хIаьта из цига ца а водаш кино вахар... Кхы дIахо из дича мегаргдоацилга дIахайтар цунга, хIаьта а ший харцахьара гIулакхаш дуташ вацар из. Кхы из кхетаргвоацилга хайначул тIехьагIа балха тIара дIаваккха вийзар дисциплина телхаер. Цунах новкъостал хилар бригадера дисциплина тоаяра.

Гаргакхоачаш латт Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дузади. Барт тайна къахьегарца накъа йода коллектив цу денна.

Шоаш леладеча кхашка ялаташ дIадийна а баьнна, лоаллахарча 5-гIча бригадана новкъостал де вахар бригадера дикагIа вола пхи тракторист. Цар новкъосталца хIанз цига а дIадийна даьннад ялаташ. Бригада механизатораша доккха новкъостал дир кхоалагIча отделенерча хьайбаш леладераашта а: кхашка мелдола ча араэзар, 500 гектара тIара хьажкIаш силоса хьекхар. ХIанз мукъа мелйола трактор дийнахьа а бус а зябь аха йолаялийтай. Ерригa комбайнаши тIехьатувса инвентарьи даьтта а хьекха, оттае еззача Iа даккха дIаоттаяьй. Долла хIама дас санна бIарг лохкаш, гIулакх довзаш ду.

В. БАРУЛИН.

Доазол дехьара

Н. С. Хрущева США президентага Д. Кеннедега яхьийтача посланех доазол дехьа дувцараш

СОФИЯ. «ХIанз къаьгга гуш да США-с леладеча хьакъале доацача гIулакхаша термоядерни катастрофана юххе дуне дIатIакхоачадаь хилари духхьала Советски правительство сих ца луш чIоагIа хиларо, Н. С. Хрущев паччахьалкхен хьакъали къонахчали долаш хиларо адамаш кIалхара дахьа хилари» яхаш язду «Работническо дело» яхача болгарски газето. Дерригача дунен тIарча наха даггара баркал йоах дунен халкъашта тIакхача йиш йолчарех эггара воґIа дола хIама ший хоадамерча гIулакхащца юхатехача Н. С. Хрущева.

— КIайча цIено хьовзадаьр юха а чакх ца доалаш дисар,— язду «Народна младеж» яхача газето. — Тахан адамаша баркал йоах, ядерни катастрофана юхне дуне дIатIакхоачадаьча американски президента а ца яхаш, машар безаш йолча Советски правительствана.

БЕРЛИН. ГДР искусствай Академе пленарни заседане шекъамаьл деш академе президента писателя Вилли Бредела аьлар, Кубана блокада ярца США-с ахка дахара йистте дIакхоачадир адамаш. Нагахьа санна гIулакх атомни катастрофана дIатIа ца кхоачаш дисадале, цунна вай а, дерригача адамаша а санна, баркал ала деза Советски Союза, дунен тIара машар ца бохийтаргахьа лостаяь йолча цун чIоагIача, сатийнача, хьакъалерча политикана. Вай вошал дола безами цIенача дагара барт-цхьоагIои Кубагахьа я.

ПРАГА. Машар безача берригача наьха дегашта Iалаьмате чIоагIа хьаштдолаш я Советски Союза лерттIареи машар безеи политика, яхаш язду «Руде право» яхача чехословацки газето. Царца цхьана Чехословаке къахьегамхоша а геттара еза лерхI, низа тIара лелаю империалистически политика юхатеха, кортамукъача Кубински Республика кхерамзле Iалашъяра хьакъехьа хаьдда соглашени яра никъ хьабийла Советски правительства хьакъалера инициатива. Укх чIоаггIа кхохкаеннача хана вай халкъ а лаьттан тIара берригa машар беза нах а, хьалхагIа цIаккха а ца хиннача тайпара, тийшаб, язду газето дIахо, хIанз империализмага адамех шийна ловр де йиш йоацилгах.

БУЭНОС-АЙРЕС. «Сийле хийла Советски Союза!» «Дунен тIом ца хилийта низ кхаьчар!» «Даькъала хийла кубински революци!» — цу тайпарча лозунгашца чакхъяьлар укхаза геттара дукха нах юкъе а болаш хинна демонстраци. Демонстранташа цхьатарра йоахар: «Машар — хIаа, тIом — ак! Куба — хIаа, янки — ак!» Эзараш листовкаш кхайсар цар.

Машар лорабара йолча Аргентински комитето Н. С. Хрущевга яхьийтача телеграмма тIа йоах: «Оаха даггара хьаллоац Хьа Заявлени, Советски Союзо дераши предложенеши. Царех Iалаьмате доккха беркат доал машара гIулакха, дунен халкъашта юкъерча кхерамзленна, самоопределенена йола Куба бокъонаш лораяра гIулакха, къовсаме латта гIулакхаш переговорий наькъаца къоастадара.

НЬЮ-ЙОРК. Вахарaи халкъий кхерамзленнеи ВIашагIкхийттача Штаташа духьал даьхараш вIалла тара дац империалистически провокацей хьалех шийна тIалатта бехктокхам кхетабеш йолча Советски Союза сатийнача позицена, яхаш язду Пренса Латина агентствас яйтача боливийски «Пуэбло». «Пуэбло» белгалдоах «машара, кортамукъаленна, прогрессана, халкъий самоопределенена бола цаI мара боаца тешам ба социалистически лагерь».

РАНГУН. «Оаха даькъала а ювц мога а ю ядерни тIема кхерам адамашта тIера дIалостабаь йола, американски империалистий тийшаболх бохабаь йола Советски правительства позици», — йоах профсоюзий Бирмански конгресса Рангунскии Нсеинскии округашкарча викалий собране резолюце тIа. Ший къамаьлаца профсоюзий Бирмански конгресса генеральни секретара Такин Лвина белгалдаьккхар, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара хьакъехьара Н. С. Хрущева инициатива — Советски правительствана, вIаши гIулакхаш а леладеш машаре дахара даькъерча цун арахьарча политикана карагIдаьнна гIордаьнна доккха хIама да. Берригаш раьза а болаш тIаийцача резолюцеш тIа профсоюзий Бирмански конгресса викалаша харцахьа лерхI Кубана духьалара США блокада, СЕАТО, СЕНТО, НАТО ерригача тIема базаша герз дIадоаккхилга дIадех.

МАЛХБУЗЕХЬАРА БЕРЛИН. Кортамукъача Кубана духьала блокада чIоаггIа харцъеча дерригача дунен тIарча бIаьш миллионаш болча наха даггара хьаллаьцача Советски Союза машара тIакхувча боккхача лоIамо котало яьккхар, яхаш язду «Ди вархейт» яхача малхбузенгермански газето. Халкъашта хов, белгалдоах газето, машар ца бохара шоаш хамбе безар Советски Союзи цун премьер-министр Хрущеви волга.

(ТАСС).

У Тан Нью-Йорке юхавар

НЬЮ-ЙОРК, 1 ноябрь. (ТАСС). Селхан сарахьа Гаванера Нью-Йорке юхакхаьчав ООН-а генеральни секретара декхараш кхоачашдеш вола У Тан.

«Айдлуайлд» яхача нью-йоркски аэропорте ше яьча заявлене тIа У Тана аьлар. кубински кулгалхошца шин дийнахьа ше яь переговораш «пайда боалаш» хилар аьнна, хIаьта гIулакх машаре къоастадара ВIашагIкхийттача Къамий Организаце дIахо а дакъа лацара хьакъехьа барт баь хилар а кхайкадир цо.

«Со Гаване волча хана сога хоадамболлаш хьааьлар ракеташи объекташи вIашагIъяха хIанззе а йолаяьлга а пIаьраска дийнахьа, вешта аьлча, цхьа ди даьлча из болх йистебаргболга а, — аьлар дIахо У Тана.

ТIаккха ужаш йотта а йотташ, Советски Союзе юхадIайохьийтаргья, цу гIулакха, хьаховчох, хIанззе а кийчо еш а я».

ХIанз а Кубана духьала диверсеш лелаю контрреволюционераша

НЬЮ-ЙОРК, 1 ноябрь. (ТАСС). ХIанз а тIехьа Кубана духьала диверсеш лелаеш да кубински контрреволюционни къотIаш.

США-рча кубински контрреволюционни организацех цхьанне лидераша хьакхайкадаьд Кубе диверсанташ дIачуухийтилга хIанз а долаш да, аьнна.

Коммунисташта духьалара гIулакхаш духдувлаш йолча США моттигаша хIанз а контрреволюционерашта ахчанца новкъостал а ду, Кубински Республикана духьала диверсионни операцеш еча хIанз а тIехьа дакъа лоацаш американски гражданаш а ба, яхаш хоам бу «Вашингтон посто».

Вашингтона официальни болча наха шоай га хьаллоацаш хиларах пайда а эцаш, Кубера байдда дIабахача контрреволюционераша кхыметтел ООН-а генеральни секретарага официальни дIахайтар Кубана духьала агрессивни гIулакхаш ца леладара хьакъехьарча соглашене шоашта хIама дехкаш лархIац шоаш, аьнна.

Директорий семинар

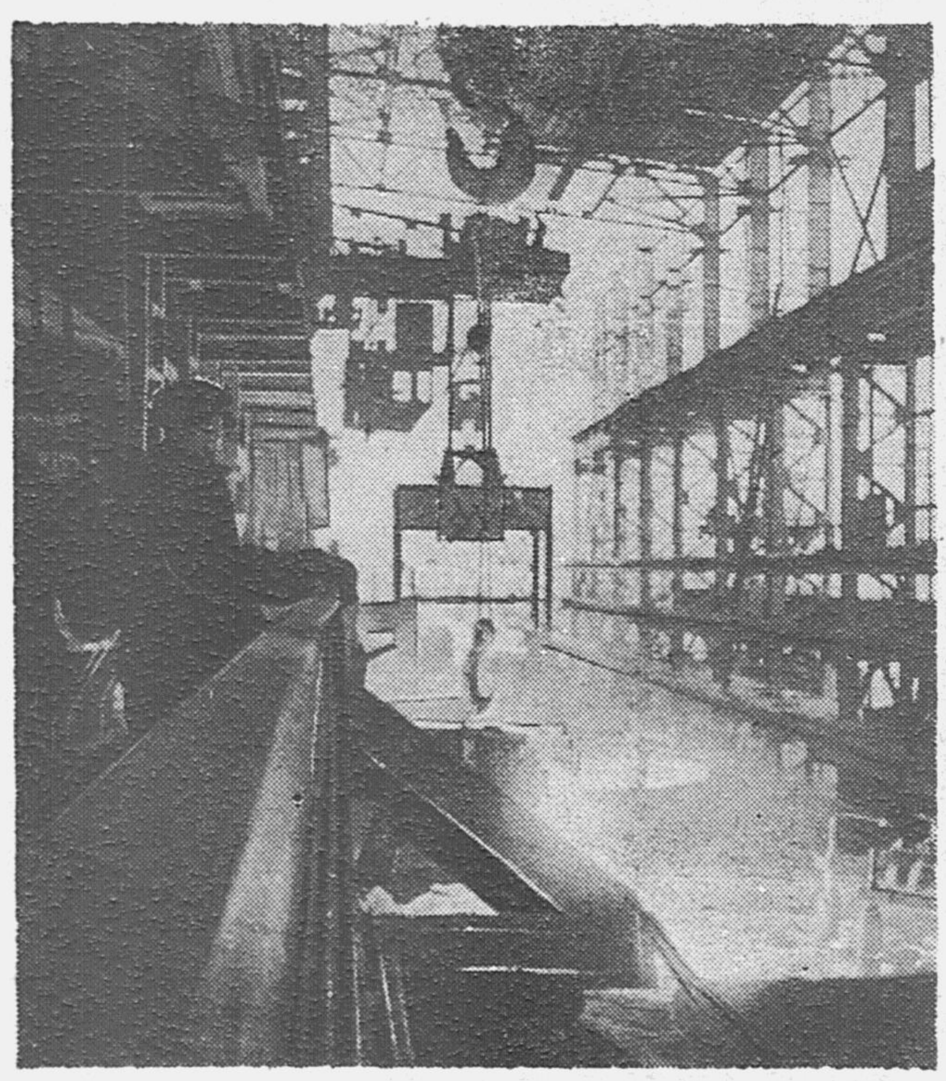
Грозненски № 19 йолча школе укх деношка городерча школай директорий семинар хилар. Из хетаяьр Липецки областерча школай хьехара дикагIа йола метод вай республика школай балха юкъеяхьара. Цу даькъе хьалхара моттиг лаьцай № 19 йолча школа. Семинаре гулбеннараштa Липецки опыт дикагIа йовзийтара цхьоалагIча классера ворхIагIча классага кхаччалца хьайийла урокаш хилар.

Цул тIехьа дIаболабир семинаро ший болх. Эггара хьалха дош делар № 19 йолча школа директора П. П. Балюка. Цо дийцар шоай балхах лаьца. — Липецки хьехархой методах оаха болх бу цхьоалагIча сентябре денз,— аьлар цо. Кердача метода керттерча декхарех да цIагIа баьча балхаца бувзам болаш, цунах тарра бола болх берашка шоашка байтар, цIагIа беча балхал шоззакхозза дукхагIа классе царга болх байтар, теории практикеи айххагIа хилийтар, бIарччача урока дешархочо тийнача жопашка хьежжа мара оценка ца оттаяр, массанега а дешара уйла ейтара гIоне фронтальни хаттараш дар,—йоахар цо.

Из болх дикагIа дIабахьара тайп-тайпарча урокашка а ухаш, кхоачамбоацараш балха юкъера дIа а доахаш чIоагIа къахьийгад школа директореи шин завучои. Каст-каста школе хулача совещанешка докладаш а еш шоай опыт дIа-юха а луш болх дикагIа дIабахьара чIоагIа къахьег школа коллективо. Укх четвертах диазза совещани хиннай, цига дийцад къаьна метод балха юкъера сихагIа дIаяккхар. Кердача методах дешархошкара хьадехар цхьатарра хиларца берий кхетам ди тIехьа лакхбоал.

Теории практикеи шоайла гаргаозара, цхьа минут зехьа ца йоаяра доккха новкъостал цу ,методо деш хилар гуча а доаккхаш къамаьлаш дир 47-ча школа директора нов. М. Н. Овсянниковаи, 56-ча школа директора нов. В. Н. Кузнецоваи, иштта кхычари. Кердача методах болх дикагIа дIабахийтара гойтара пособеш чIоагIа эшаш хилар белгалдаьккхар цар. Грозверча школай директораша лаьрхIар Липецки методах дукхагIа пайда эца а из шерра дешара балха юкъеяхьа а.

Б. КОСТОЕВ.

Деша цIаккха а тIехьа дац

Парте XXII-гIа исторически съезд хинначул тIехьагIа тха сайрийнарча школе массехк дешара ханах тинна саг вера деша дIаэца тхо, аьнна. Царех цхьабараш лоадама дешарах хIама ца ховш бар, хIаьта вожаш кIезига дешар ховш бар.

Юххьера классаш хьаелла езаш эттар гIулакх. Тха школа дехарах деша безам болча гражданий хьашташ кхоачаш а деш, Нохч-ГIалгIай просвещене министерства бокъо елар кхаь комплектах (2—3—4 классех) латта юххьера класс хьаелла.

Юххьанца 17 саг мара ца хинна из класс 1961 шера керте шеръелар. 4-гIа класс къоастае езача кхаьчар гIулакх, хIана аьлча, из юххьерча классех эггара бехктокхамегIа йола класс хиларца. Цу классашка дешаш хиннараш дукхагIча даькъе нохчийи гIалгIайи къамех бола нах бар. Царех вар кирпични заводе болхло Даудов Рамазан. Соахкарча дешара шерaши класс а яьккха, хIанз 5-ча классе дешаш ва из, класса староста а волаш.

Мелкорознични базе болх беш бола Мальсагова Кхокхеи Матаева Хьаваи шин дешара шера 1—2—3 классай программаш а Iомаяь, хIанз 4-ча классе дешаш ба.

Къаьстта теркам тIаозаш а дог гIоздоаккхаш а гIулакх да юххьерча классашка дешаш йоккхий ханаш йола нохчийи гIалгIайи кхалнах хилар. Царна юкъе ба цIен-нана йола 44 шу дола Кадырова Аза, мелкорознични базе латошница йола Муртаева Ася, иштта кхыбараш. Тха хьехархой чIоагIа дог гIоздоалар цу геттара кIезига дешар ховш хиннача лоаман кхалнаха дешаш а яздеш а бIаргадайча. Мецвеннача сага мерзача дуача хIаманца санна чам бар цар дешарца. Иштта боккхача безамца Iомабора цар багах бувцаш бола эрсий мотт а. Деша бахача хана эрсий мотт ца ховш хинна кхалнах хIанз дикка шаьра мотт лебеш ба.

Укх кердача дешара шера вай ерригача республике а лаьрхIадар, массанега бархI шера дешийтара закон кхоачаш а деш, дешара ха тинначарна йола классаш хьаелла. Укх шера оаха а хьайийлай 1—2—3—4 классаш, цу гIулакха мел эшараш вIаштIехьа а даьхад. Цу классашка дешаш бараш ба дукхагIча даькъе цхьацца предприятешка балхаш деш бола нах. Цхьа класс хьайийлай оаха № 2 йолча Грозверча барзкъаш тегача фабрике. Укхаза дукхагIа бараш нохчийи гIалгIайи кхалнах ба. Верригаш 27 саг ва классе. Дика дIадоладаьд цу классо дешара шу. Хадданза деша ухаш а дешара чIоагIа тIакхувш а ба уж кхалнах. Производственни балхашта эшам хургбоацаш дика вIаштIехьдаьккхад дешара гIулакх. Дийнахьа болх баьраша сарахьа деш, сарахьа болх баьраша Iуйрийна деш.

Дешар хар эшаш да кхалнаха производстве болх бара, общественни балхаш дара, шоай бераш хьалкхедара. «Красный молот» заводерча № 14 йолча столове болх беш йола Сардалова Рукъет 1-ча классе деша ягIа, 1-ча классе дешаш я цун йиIиг а.

Хьаэцаргба вай швейни фабрикерча классера цхьабола дешархой. ЗIамига ши бер а долаш я укхаза дешаш йола Висаитова Зара. Цец а воал гIад а вода цун тетрадь хьаийцача. Дукха хIамаш Iомадаьд цо дIабахача шин бетта. ГIалат доацаш эрсий меттала бIарчча предложенеш язъю цо. Иштта дика дешаш ба Исаева, Берсанова, кхыбараш.

Ший низ а хьаькъал а ца кходеш кхалнаха дешар хьехаш я хьехархо А. Д. Алхазова. Иштта цIена дег тIара балхаш деш ба кхыбола юххьерча классашкара хьехархой.

ДIахо йодача хана дикагIа тоабе лаьрхIад оаха юххьерча классай болх. Доккха а сийлахьа а гIулакх лоархI тха коллективо коммунизме бахаргболча наьха коммунистически кхетам лакхбарах.

Е. ПИЛИПЕНКО,
Грозверча № 2 йолча сайрийнарча юкъерча школа директор.

ДОНЕЦКИ ОБЛАСТЬ. Октябрал хьалхара яхь латтача деношка, КПСС XXII съезда балха шу дузача хана кхы цхьаькха а ударни объект — низ бола мартеновски пишк болх бе дIайолаялийтай Ильича цIерахча Ждановски завода гIишлошъерашеи металлургашеи. Укх шера предприяте болх бе йолаеннай Iалаьмате йоккха пхи мартен. Цар дерригача балхашта автоматизации механизации яьй.

Сурта тIа: Ильича цIерахча завода керда мартеновски цех.
С. Гендельмана сурт.
ТАСС фотохроника.

Къона хьехархо

Педучилище йистеяьккхачул тIехьагIа Нохч-ГIалгIай просвещене министерствас Грозверча № 56 йолча школе балха хьожайир Алмазова Iумарий Iайшет.

Мишта йолалургья-хьогI со болх бе, яха уйлаш вIалла яцар къоначa гIалгIай йоIа Iайшета. ХIана аьлча, дика Iомаяьяр цо методика.

Доладелар балха хьалхара денош. Эггара зIамагIа дола бераш, цхьоалагIа класс, елар Iайшетага. Урокаш телараl совгIа дукхa балхаш дар царца де дезаш.

ЦхьоалагIча классе деша дода бер — эггара хьалха, берий культурни обществана юкъедоагIа, щудухьа чIоагIа бехктокхаме я из ха. Дашцареи ноаноццареи бувзам дика вIаштIехьбаьккхар Iайшета.

Дешара денош дIадолалуше а Алмазовас дашцаноаношца собранеш йир. ЦIагIа чу а ухаш, дешархоша урокаш мишта Iомаю хьежар, дашта-ноаношта хьехам телар. ВIашагIъеллар даьйноаной актив. Дика бу цо болх. Масса а хана классерча бераша мишта деш, царна эшар фуд хьеж.

Дог гIоздоал Iайшета ший дешархочо дика дийшача, цIена а хоза а яздича. Тамаш а яц! Iайшета дега гIоз я из.

ХIанз шоллагIа шу да Iайшета болх бу. ШоллагIча класса хьех цо хIанз. ХIаьта № 56 йолча школе дикагIчарех лоархI цун класс.

Къоначa хьехархочун никъ даькъала хилба.

Р. САЛМАНОВА.

Керда книжкаш арахийцад

Укх деношка Нохч-ГIалгIай книжни издательства арахийцад химически Iилмай доктора, профессора А. З. Дорогочинске яздаь «СССР мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленность дегIайолаеча грозненцаша даьраш» аьнна книжкеи И. Я. Голеви А. В. Кузнецови автораш бола «Предприяте вахара закон — план» яха брошюреи.

«СССР мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленность дегIайоалаеча грозненцаша даьраш» яхача книжка тIа нов. Дорогочинске дувц вежараша ДубинингIар промышленносте эггара хьалха мехкдаьтта чакхдаха доладар, цу тIа бувц республика дикагIбола новатораш, мишта дегIадоагIа вай мехка мехкдаьтта чакхдахара балхаш. Иштта книжка тIа дувц говзача Iилмахочо профессора К. В. Харичкова даь балхаш.

«Предприяте вахара закон — план» яхача брошюра тIа автораша белгалдаьккхад боахам планах мишта лелабе беза, сенах тийша да план кхоачашъяри ца яри яха дешаш а. Иштта белгалдаьккхад брошюра тIа коммунистически производства способа керттера белгало планах боахам лелабар хилар.

Х. АЙДАМИРОВ.

Массанахьа а безаме хьаьший ба уж

Дика кийчъеннай Октябра деношка «Красный молот» завода культура ЦIагIара художественни самодеятельность. Цу заводе тайп-тайпара кружокаш я. Масала: драматически, илли алара, нохч-гIалгIай а эрсий а халхара группаш.

Цар кийчъяьй сатирически спектаклеш, нохчийи гIалгIайи къаман халхараш, иллеш, эрсий халхараш, иллеш. Дика кулгалду цу коллектива Литвяк Эдуард Михайловича.

Укх деношка Наурски района юртбоахама къахьегамхой совещани йолаш, цига концерт оттаде яха хилар «Красный молот» завода художественни самодеятельноста коллектив. Совещане хиннараша чIоагIа раьза болаш тIоараш деттар нохч-гIалгIай халхара группо даьча «КIантий», хIирий «Симд», эрсий группо «Украинский» яха халхараш дича. Дика халхабаьлар Ж. Ужахова, А. Заурбеков, М. Усатова, иштта кхыбараш.

Городерча предприятешка а районашка а концерташ увттадергда Октябра деношка «Красный молот» завода художественни самодеятельносто.

I. ГАНИЖЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Советски милици

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Даьхено доккхий совгIаташ даларца белгалбаьхаб шоай са ца кходеш денали къонахчали, майрали фелали йолаш шоай гIулакх цар кхоачашдарах.

Массе хана зуламхошца лоаттабеча къовсаме шийгара турпалали къонахчали гайтад милице. Турпалера нах дукха ба Нохч-ГIалгIай милицеца а.

ЦIаккха а дицлургдац Стари промысле йодача поезда тIа дежурни хиннача милице старшинайна Толстокорова карагIдаьнна турпалера гIулакх. Зуламхочо Жаркова яьча халача човно чIоаггIа лазар деш ше воллашехьа а, поезд соца а яь, зуламхочоа тIехьаваьлар Толстокоров, хIаьта ший низ бехачул тIехьагIа, тIакхаьчача станце дежурнега ший пистолет дIа а енна, зуламхо лаца аьнна, дехар дир цо цунга.

Ужжамо къонахчал долаш болча вай республика милице бIаьш болхлоша тайп-тайпарча ханашка шоай синош дIаденнад советски наьха-ираз бахьан долаш зуламхошца лоаттабеча къовсаме.

Нохч-ГIалгIай милице болхлоша тахан а сийленца лелаю шоашта хьалха дIабахарий традицеш.

Милице оперативни дивизионе, Ленински цIагIа отличникий доскана уллув латт ЦIе байракхаш — дивизиона милиционерий майралеи къонахчалеи символ.

Милице ветеранаша: старшинас Тлисова, капитана Силаева, воккхагIа волча старшинас Давлаева, старшинас Латовина, кхычар шоай опыт кхетамца дIалу кагирхошта.

Ер шу долалуча юххье турпалера хIама карагIдаьлар наькъа надзора инспектора С. Таканаевнеи Сунженски милице отдела участкови уполномоченнена Н. Чеботаревнеи. Майра а лаьрххIа а тIабийрза уж тоссабелар бе герз а долаш болча зуламхошца. Човнаш хинна шоаш боллашехьа а, милице болхлоша кхы тIехьашка ца боалаш герз даьккхар зуламхошкара.

Майра а денал дола а нах дукха ба вай опeрсоставаца. Зуламхочо ше лаца велча духьале йийча, цунца тоссавеннача хана чов хилар МООП начальника В. В. Бандурина. Чов хинна ше воллашехьа а, подполковника Бандурина герз хьадаьккхар бандитагара, хIаьта из бахьан долаш дукххача советски наьха синош кIалхара а даьхар.

Нохч-ГIалгIай милицен болхлой: эрсий, нохчий, гIалгIай, белоруссаш, украинцаш, кхыча къамех бараш барт тайна цхьа дезал санна бахаш а КПСС Программа хьалхашка оттадаь шоай сийлахь декхар кхоачашдеш а ба.

Партеи правительстваи ший еча йоакхонна вай халкъа милице практически гIулакхашца жоп мишта лу дIахьокха йиш я укх масалца:

«Советски милице Ди цIей санна, хIара шера дездара хьакъехьара «Указ арадаьнначул тIехьагIа хиннача цхьан служебни совещане Курчалой РОМ-ерча воккхагIа волча оперуполномоченне Бакарова, участкови уполномоченне Дашаева, цу отделенерча милиционера Хасуханова дош делар кхерамера зуламхо Исаев 10 ди далалехьа лаха а леха, лоацаргва шоаш аьнна.

Цар сийленца кхоачашдир шоаш денна дош—герзаца духьалваьнна зуламхо лаьцар цар.

Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лораеча Министерства кулгалхошка дукха письмош ух къахьегамхошкара милице болхлошкара гучадувла дика гIулакхаш бахьан долаш царна баркал алар дехаш.

Ер да цу письмоех цаI:

«Урус-Мартана района «Горец» яхача совхоза 6-гIча отделенерча болхлой цIерах а сайгара а, язду управляюще Бехоева, аз баркал оал милице болхлошта Д. Махауренеи В. Алалдаеваи чуэцаш латта ялаташ лораде цар новкъостал дарах».

Республика общественни порядок лораеча Министерства кулгалхошеи партийни организацеи партийнии советскии органий новкъосталца боккха болх бу милице органаш кадрашца чIоагIъяра.

Дуккха коммунисташи комсомольцаши баьхкаб милице балха. ХIанз кулгалдеча балхаш тIара а оперативноначальствующи составацара а дуккха а дукхагIа бола болхлой лакхехьареи юкъереи образовани йолаш ба.

Дукха ба милице органашка балхаш деш нохчийи гIалгIайи. Царех дукха ба кулгалдеча балхаш тIа а. Шоаш чIоаггIа мукъабоацаш боллашехьа а, болх а беш шоай кхетамаш лакхдеш, лакхерча а специальни юкъерча а дешара заведенешка, школашка дешаш ба уж.

1957-ча шера милице балха вера нов. Богашев. МугIарерча оперативни балха тIа хьожавир из. ХIаьтте а гучадаьлар ший болх дика беш из хилар.

1961-ча шера нов. Богашева тIехдика йистеяьккхар РСФСР МООП-а лакхера школа. Бехктокхамерча балха тIа хьожавир из — отдела начальника заместителалла.

Милице мугIарерча балхагара ваьнна отдела начальника заместителга кхоачаш балха лакхвеннав нов. Мадалов.

Общественностацеи дружинникашцеи хадданза бувзам а болаш болх лелабар бахьан долаш дуккхача хана денз цхьаккха а харцахьара хIама хиннадац Ачхой-Мартана милице отдела участкови уполномоченни волча милице лейтенанта нов. Бекьханова гIулакх деча участке. Участкашка харцахьара хIамаш ца хилийтара Бекьханова социалистически яхь лелаю города Грозне Заводской РОМ-а участкови уполномоченнеца нов. Полозовца. Болх дика бар бахьан долаш РСФСР общественни порядок лораяра Министерства Сийлен грамота еннай нов. Бекьханова.

Общественни порядок лораяра Министерства болхлошта юкъе 650 отличник ва, 39 тIехдика болх бу отделени я.

ТIехдика болх беча къаьсткъаьстача нахагара тIехдика болх беча коллективашка! — иштта я вай милице лозунг.

Милице балха ветераний дикагIча къахьегама хьокхамашца Iомалу милице кадраш. Цу ветеранех цхьабараш хIанз пенсионераш ба, цхьабакъда, шоай низ а дегI а кхо ца деш цар дукха балхаш даьд общественни порядок лораяра Министерства органашка.

Шоашта тIадехкача декхарех доккхал деш, халкъа а парте а шоаех беннача тешамах курал йолаш ба советски милице болхлой. ТIехбаьнна дика болх беш нах дукха ба милицеца.

Эггара халагIча балха участке оттабаьб партеи правительстваи милице болхлой. Цар къовсам лоаттабу зуламашца, социалистически доалахье лечкъаерашца, совдегархошца, тунеядцашца, вай обществана юкъе нийслуча кхыча бIехача нахаца. Общественностагара новкъостал а лохаш кхоачашду милице уж доккхий декхараш.

ХIанз комсомола райкомий путевкаех милице органашка балха ухаш ба кагий нах. 1962-ча шера милице керда балха венав бIаь гаргга саг.

— Капитализмах юхедисача воча гIулакхашца лоаттабеча къовсаме сайх дукхагIа беркат даргдола болх малагIа хургбархьогI, яхаш дукха уйлаш яьй аз, — йоах ВЛКСМ Сунженски райкома секретара нов. Мавринске. — ТIаккха са моттиг милице я, аьнна соцадир аз. Низах, хьинарах дизза долча оаха, комсомольцаша, ца бича хьан бергба из халеи бехктокхамеи болх. Милице органашка болх бе дIахьожаве со, аьнна комсомола обкомага заявлени елар аз.

«Эггара дукхагIа халкъа а накъа варгвола гIулакх малагIа хургдар-хьогI яхача деша чIоагIа уйла а яь, дерригa сай вахар милице органашка беча балха дIадала лаьрхIад аз», — яхаш язду ший заявлене тIа ВЛКСМ Грозненски райкома инструктора нов. Хакимова.

Цу тайпара письмош тIехьтIехьа дукхагIа ух Нохч-ГIалгIай АССР МООП-ага.

Шийна тIадехка декхараш кхоачашдара эшшаш йола бокъонаш еннай вай милицена. Милице болхлойи халкъа дружинникийи вахар, унахцIено, сий тешшаме лораду законо зуламерча нахах.

Ше мел деш дар халкъа долча гIулакха ду милице, цун низ нахаца бувзам хиларца ба.

ХIанз вай республике 518 халкъа дружина я вIашагIъелла, эггара дикагIа болча болхлоех, гIулакхерча нахах, интеллигенцех 15 эзар совгIа саг ва царна юкъевоагIаш. Дукха ба царца комсомольцаши кагирхойи. Милицеца, прокуратураи судеи органашца цхьана цар дукха балхаш ду харцахьара хIамаш ца хилийтара, общественни порядок лораяра.

Массе тайпарча зуламашца лоаттабеча къовсаме хьалхарча юхьиге латтача къахьегамхой денал долча отрядо, вай республика милице болхлоша шоай берригa низ тIа а бахийта кхоачашду шоашта тIадехка декхараш. Шоаех бенна тешам боа а ца беш, цар кхы а хьинарегIа леладергда шоай сий дола гIулакх, кхоачашдергда советски халкъа а вай Даьхенна а хьалхашкара шоай декхар.

М. ДРОЗДОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра министр.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«Къахетам боаца бийса».**

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«ПхелагIа океан».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — **«Лоацалуш воаца Ян».**

Долалу: 11, , 3, 5.

«Тайжа Дон» (3-гIа сери).

Долалу: 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — **«ПхелагIа океан».**

Долалу: 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 8.15, 10.15.

«Родина» цIерахча кинотеатре.

Берий сеанс — **«Мультипликационни фильмай сборник».**

Долалу: 8.

Шера экран дола фильм **«Къахетам боаца бийса».**

Долалу: 9, 10.45, 12.30, 2.15, 4, 5.45, 7.30, 9.15.

ИIаьхъяь сеанс — **«Ван Клиберна лекх».**

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. **Телефоны:** зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03193 Заказ № 5818